SO BING KONG.

HET EERSTE HOOFD DER CHINEEZEN TE BATAVIA

(EENE NALEZING).

DOOR

B. HOETINK.

Van de oostersche onderdanen der Compagnie vormden de Chineezten de belangrijkste groep; aan den opbouw, de versterking en den uitleg van de stad Batavia hebben zij een werkzaam aandeel genomen; door hun handel en scheepvaart, hun bedrijf en nering hebben zij vertier gebracht en in behoeften voorzien; hunne ontginningen en ondernemingen hebben den toegang tot de woeste omstreken ontsloten en de wildernissen buiten de Stad herschapen in vruchtbare landouwen — aan hun arbeid, geestkracht en zin voor orde heeft de Compagnie voor een goed deel de opkomst van hare hoofdstad te danken gehad.

Voor de kennis van de geschiedenis der Chineesche kolonie te Batavia tijdens de Compagnie, zullen weinig andere dan westersche bronnen beschikbaar blijken te zijn en aangaande vooraanstaande leden der Chineesche gemeente die in vroegeren tijd invloed hebben gehad op den gang van zaken, zullen vermoedelijk alleen aantekeningen van westersche herkomst kunnen worden geraadpleegd. Met het opsporen in onze archieven van berichten betreffende den eersten Kapitein der Chineezten te Batavia hebben wij daarom gemeend destijds een nuttig werk te doen ¹ en nu gaandeweg meer gegevens over So Bing Kong zijn voor den dag gebracht, hebben wij aanleiding gevonden deze, ten deele belangwekkende, bijzonderheden in eene «nalezing» samen te vatten.

¹ So Bing Kong. Het eerste hoofd der Chineezten te Batavia. (1619—1636). — Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië, deel 73 (1917).

Omtrent Bencon's gezins- en familielevens zijn wij niet wijzer geworden. Alleen weten wij nu dat in 1628 zijne moeder en een broer — vermoedelijk de in zijn testament genoemde Tsingsuan ¹ — in China woonden, waardoor de veronderstelling dat hij zelf ook in China zal zijn geboren, nog aan waarschijnlijkheid heeft gewonnen.

Capⁿ Bencon, Overste der Chijnesen alhier, heeft ons te kennen gegeven hoe noch in China zijn Moeder ende een broeder in 't leven soude hebben, ende versocht bij aldien zijn broeder in Taijouhan verscheen, uijt Comp^s middelen aldaer 2 à 300 R^a van 8^{en} mochte verstrekt werden voor welker voldoeningh gem. Bencon sich alhier responsabel stelt, bij aldien voorsz. persoon 't selve daer quame versoecken UE^c sekerlijck vernemen condit Bencons broeder te wesen, sal UE^c hem met gemelte S^a accommoderen ende 't Comptoir Batt^a daervoor belasten. (Regeering Batavia aan Gouv^r P. Nuijts, 26 Juni 1628).

Dat een in 1625 te Kendal woonachtige en tot den Islam overgegane Chinees, Bencon's schoonzoon was, is een bericht waaraan wij misschien iets zouden hebben als tevens was vermeld wie Intche Moeda's echtgenoot was en in welke betrekking zij tot Bencon heeft gestaan. Was zij eene eigen, een stief-, een pleeg- of een aangenomen dochter?

Intche Moeda schoonsone van Bencon, synde hier van Kendael gearriveert desen morgen, heeft aen d^e verclaert hoe dat den Mataram den Tomagan van Tegal ende den Coninck van Cheribon, mandement gegeven hadde om Bantam tot hommagie te bewegen off bij refuijs te beoorlogen.

(Dagr. Bat. Donderdag p^{mo} Mayus 1625 bl. 148. Zie ook Dagr. 1624 bl. 33, 34, 36, 37 en 42).

Item arriveert op dato van Jamby met 2 jonckqens geladen met peper Intche Mouda geschoren Chinees, woonachtig tot Candael.

7^{en} Februarius 1627.

Sondach.

(Dagr. Bat. 1627, bl. 301).

Dat Bencon een zoon, Toncqua geheeten, heeft nagelaten, is bekend geworden uit den inventaris van den boedel van Bencon's Bataviasche weduwe Njai Inqua ², waarin melding wordt gemaakt van eene schuldbekentenis den 16^{en} September 1652

¹ So Bing Kong (1917), Bijlage XIa, bl. 404.

² So Bing Kong (1917) bl. 411, onder F.

opgemaakt «ten behoeve van den naergelaten soon van Capiteijn Benckong, Toncqua». In het Landsarchief te Weltevreden is sedert aangetroffen eene eveneens voor «Fredrick Roest, gesworen clerck ter Secretarije der stede Batavia op 27 Augusti anno 1652» gepasseerde obligatie «ten behoeve van Toncqua . . . inwoonder alhier». Op den rand dezer acte staat bijgeschreven dat de crediteur den 15^{en} September a^o 1653 heeft verklaard «van den innehoude derselver [obligatie] voldaan ende betaelt te wesen weshalven [hij] d'selve alhier oock roijeert».

Uit een en ander blijkt dat Bencon's zoon in 1652 en 1653 te Batavia heeft vertoefd. Wanneer hij aldaar uit China is aangekomen, of hij toen zijn zoontje Go Equa — die in 1666 nog minderjarig was ¹ — heeft medegebracht of dat deze afstameling van Bencon te Batavia is geboren uit eene verbintenis van zijn vader Toncqua met eene Bataviasche vrouw, daarover bezitten wij tot nog toe geene gegevens.

Verwonderen kan het ons niet dat in onze archieven geene rechtstreeksche gegevens voorkomen over verhoudingen van Chineezzen onderling welke zij zelf niet beschouwen als geschikte onderwerpen ter bespreking met anderen dan hunne naaste betrekkingen. Dank zij hun bewonderenswaardig geheugen, blijft de kennis van de voornaamste dier verhoudingen hun bij, zonder dat zij zich daarvoor moeite behoeven te geven en daarom is er geen reden te twijfelen aan de juistheid van de opgave zijner afstamming welke Sō Bi Enko in 1758 heeft gedaan ², al is de rest van zijn verhaal op bijna elk punt onjuist:

1. Souw Bing Kong	(1580—1644).
2. Souw Tongko	(1610—1660).
3. Souw Go Equa	(1650—1708).
4. Souw Hoeyko	(1670—1740).
5. Souw Bi Enko	(1700—1760).
6. Souw Boen Hiauw	(1730—1790).

Van al de hier gegeven jaartallen staat alleen dat van Bencon's overlijden vast.

2 schijnt tusschen 1653 en 1666 overleden te zijn;

3 was in 1666 nog minderjarig;

4 komt voor op den grafsteen van 3 als diens zoon;

¹ Sō Bing Kong (1917) bl. 409.

² Zie hierachter.

5 is overleden tusschen 1758 en 1770;
6 is overleden na 1770.

Zou de Compagnie in 1633 ernstig hebben gewenscht dat Javaansche huisgezinnen zich te Batavia zouden komen vestigen? Naar ons voorkomt, was hare aanmoediging niet van dien aard dat velen zich bereid zullen hebben getoond het voorbeeld van «Cappiteijn Bencon ende sijne familie» te volgen:

Ten versoecke van Cappiteijn Bencon ende sijne familie, is Wanghsa Javaen van Bantham wt de kettingh ontslagen ende vrij gelaeten, ten aensien dat hondert r^{en} van 8^{en} voor sijn parsoon ende vrijheijt opgebracht zijn, onder expresse conditie dat wanneer hij hem nedersettende ende eerlijck ernerende, successivelijck sal geprocureert hebben, bij eene vrouwe wettelijcken getrouwt nae de Javaense wijze, twee kinderen die in 't leven blijven, dat hem deselve hondert r^a van 8^{en} tot sijne ende derselver onderhoudt dan weder sullen werden wtgelevert mits borge tot genougen stellende, ter gemelte somme van hondert r^{en} van 8^{en}, voor de continuatie sijner trouwe residentie in Battavia ende dat sonder ons expres consent van hier niet sal opbreecken nochte vertrecken, veel min doorgaen ofte wechloopen, opdat alsoo te beeter ende te eerder door dese ende diergelijcke exempelen, eenige Javaense huijsgesinnen bij ons mogen trecken, tot vermeerderinge van commoditeyten door deselve ten dienste deser Colonie te genieten. (Res. Dingsdagh den eersten Maart a^o 1633).

De Oost-Indische Compagnie was in de allereerste plaats een handelslichaam en vooral de belangen van de negotie hielden hare dienaren bezig. De behandeling en afdoening van de gewone handelszaken geschiedde mondeling, zoodat de archieven daarover geene bijzonderheden hebben bewaard welke het mogelijk zouden maken een inzicht te krijgen in den aard en den omvang van den handel der Compagnie met Chineesche kooplui als Bencon, en zich eene voorstelling te vormen van de wijze waarop die handel werd gedreven.

Welke dagelijksche bezigheden voor Bencon voortvloeiden uit zijn ambt van «Overhooft» valt evenmin na te gaan. Tot eene regeling van zijn werkkring als zoodanig, tot de vaststelling van eene Instructie is de Compagnie nooit overgegaan; hare belangstelling in hare oostersche onderdanen was niet groot en gaarne schoof zij de bestuurstaak te hunnen opzichte van zich af; Chineezzen, zoowel kooplui als schippers, liepen bij de hoogste

regeeringspersonen zoo te zeggen in en uit ¹ en tot hun Kapitein zullen zij eveneens heel gemakkelijk toegang hebben gekregen; onder die omstandigheden kon een flink hoofd — gelijk Bencon ontwijfelbaar is geweest — zonder veel omslag, naar eigen inzicht en zonder tegenspraak van de Chineesche gemeente, de orde onder zijne landgenooten handhaven en de onder hen voorkomende geschillen beslechten. Dat de archieven der Compagnie hierover zwijgen, ligt voor de hand; alleen blijkt nu en dan dat de Regeering Bencon's advies heeft ingewonnen en dat op zijne diensten prijs is gesteld:

Wij hebben alhier met Bencon daarvan gediscoureert [namelijk over het voldoen aan den wensch der Chineesche autoriteiten om de Pescadores te ontruimen] die meendt soo men de Chinesen maer toeseegginghe dede van Pehou te sullen verlaten, dat op die beloft wel eenighe joncken naer Batavia tot een ondersoeck seinden soudon. 19 July Anno 1623.

(G. G. de Carpentier naar Tayoan).

Vgl. Groeneveldt, de Nederlanders in China, bl. 533.

.... Wij hebben dickwils in plaetse van onnutte meede gegeven tolcken die wij eerst naar Batavia ende naderhant met de scheepen naer Manilha geordonneert hebben te vertrecken, gewenst dat wij van Bencon, Jan Con ofte andere Chinesen van Batavia voorsien waren geweest, om ons — al soudet maer geweest sijn als tolcken ende schrijvers te dienen

(Missive Sonk naar Batavia, Tayoan 5 Nov. 1624).

Bencon, Jancongh ende Limlacco hebben wij ondertast off sij wel gesint soude wesen naer Teyouan te gaen ende de Comp^e aldaer int voorvallende met de Chinesen soo in dien handel als andersints dienst te doen, maer niemant vande Chinesen heeft daer lust toe, elck ontsiet hem niettegenstaende alles op een goede voet schijnt te staen, sij ontsien niet alleene disgratie vande groote maer oock de haet vande gemeene man soo sij ons trouwe dienen ende ons ontrouw dienen dat

¹ Een paar voorbeelden: „De nachoda's ofte schippers van de twee alhier gearriveerde joncken op vertreck staende, compareren in Rade van India, om met Sijn Ed. den Gouv. Generael te deser vergadering wegens het uytvoeren van Borneose campher ende barnsteen te contracteren.” (Res. 3 Juni 1647).

„Den Generael ende de Raden van India houden hier alle dagen des avonts als 't gewone gebed gedaen is, compleete vergaderinge alwaer ider een gehoor ende bescheijt gegeven wort, gelijk oock de Raden van India daerbesijden ijder in haer chargien dagelijcx doen, soo dat in de resolutien niet wert gestelt als importante ende noodtzaeckelijcke saecken die in andere, ende extra-ordinaire vergaderingen voorvallen.” (Gen. Missive 26 Jan. 1649).

cleene eere, danck ende recompense van ons becomen soude.
(Regeering Batavia naar Tayoan, 13 Mei 1625).

D'Overste van de Chinesen alhier heeft op ons versocht, aangesien de Chineesche Roovers haar meest in de baijen van Formosa omtrent Teijouhan onthouden ende aldaer genoegsaem onder ons ontsach zijn, dat men haer int generael notificeren ende wel expres verbieden wilde int minste gene Chineesche joncken te molesteren ofte te beschadigen, welcke onder onsen passe van China naer Batavia comen, ofte van Batavia nae China keeren sullen, op hooge pene van sulcx op haer te verhaelen soo sij ter contrarije doen; maer wat belangt de joncken, welcke nae andere plaetsen als nae Batavia ofte vandaer naer China tenderen, soo sij eenige sulcke comen te nemen, dat wij t' ons niet sullen aantrekken. Voorsz. Overste is van gevoelen wanneer de Chinesen in China dit verstaen sullen, dat sij te vrijmoediger met vele joncken naer Batavia comen ende naer andere plaetsen haer ontsien sullen te begeben, UE. gelieve t'selve in gedachten te houden ende t' sijnder aenkomste aldaer met d'eerste gelegentheijt int werck te doen stellen.

(Memorie voor d'E. Pieter Nuijts, Batavia 10 Mei 1627).

Naer verscheijde conferentien gehouden met Bencon Capiteijn ende Overste van onse Chinese burgers ende Jancon Chinees Coopman [over «cassies ofte pijtgies»].

(Res. G. G. Brouwer 7 Juni 1633).

Een rechtstreeksch getuigenis van Bencon's werkzaamheid is bewaard gebleven in eene «Attestatie van verscheyden Chinesen ende andere nopende den prijs van den peper door de Francen tot Bantam van den Pangeran gecocht», welk stuk de Regeering te Batavia zal hebben bestemd om als verweer te dienen wanneer in het vaderland rekenschap zou worden gevraagd van haar optreden tegen hare Fransche concurrenten.

Den 15^{en} November 1620 was het schip Leijden te Batavia aangekomen, medebrengende het ontredderde Fransche vaartuig l'Espérance, dat 2 October 1619 van Dieppe was uitgezeild en op weg was naar Bantam om daar peper te laden. Tot welke verwickelingen de verschijning van de Franschen op de destijds voor ons en de Engelschen gesloten reede van Bantam, aanleiding heeft gegeven, zal men elders uitvoerig beschreven kunnen vinden ¹; voor ons is deze attestatie van belang omdat zij het

¹ Zie Coen, Uitgave Colenbrander I, bl. 607, 608 en bl. 672. Vgl. Thévenot, II, Mémoires du voyage aux Indes Orientales du Général Beaulieu, dressés

oudste ons voorgekomen stuk is waartoe Bencon heeft medegewerkt en dat zijne handteekening draagt:

Alsoo op huijden drie cleene jonckiens met ontrent hondertvijftich Chineesen ende eenige Gouseratsche coopliden van Bantam overcomende, hier ter rede gearriveert sijn, om hunne residentie alhier te nemen. Soo ist dat de Ed. Heeren Raden van Deffentie versocht hebben dat men eenige uijt de principaelste deser overgecomen natien souden ondervragen ende van deselve vernemen, hoe ende in wat manieren de jongst gecomene Francen met hare twee schepen tot Bantam met den Pangeran aldaer in den peperhandel genegotieert ende gecontracteert hadden, weshalven uijt de voorn^{de} Chineesen voor den Raet deses forts op dato beroepen ende in eijgener persooene gecompareert sijn Teeckwy, Tation, Lanquin, alle drie Chineesche nachodas ofte schippers ende verscheijden andere Chineesche coopliden, beneffens Intje Maomet Gouserats coopman, dewelcke ten overstaen van Benckon ende Jan Con, overhooffden der Chineesen alhier, door interpretatie ende vertalinge van Ed^{en} Thijmon Michielsz. ende andere in de Maleijse tale wel geverseert sijnde, sonder eenige inductie, bij hunne manne waarheijt in plaetse van eede, eendrachtelijck verclaert ende geaffirmeert hebben gelijk sij verclaren ende affirmeren mits desen waerachtich ende hun attestanten seer wel kennelijck te wesen hoe den Pangeran tot Bantam met de France coopliden (die onlanghs met hunne schepen aldaer op de reede gelegen hebben) door seecker Chinees coopman genaempt Hockie, die hij Pangeran alleen daer toe gebruijckte gehandelt heeft gehadt, ten wel te weeten dat de voorn^{de} Francen met den Pangeran veraccordeert sijn geweest tegen vier realen van achten ijder Bantams sack van vijftich cattichina. Item dat de voorn^{de} Francen nadat sij vier duijsent sacken peper ontfangen ende betaelt hadden geene peper meer hebben willen aenveerden ten ware den Pangeran daer tegen in betalinge begeerden aen te nemen verscheijden coopmanschappen van out ijser, loot, anfon ende andersints seggende dat haer gelt al op ende bestaat was. Ende alsoo den Pangeran daer toe nijet verstaen wilde heeft hij sijnne peper ingehouden ende geene voordere leverantie willen doen. — Item dat de peper welcke de voorsz. Francen in hunne schepen boven de voorverhaelde vier duijsent sacken geladen ende ingenomen hebben van de oude Francen doen ter tijt tot Bantam residerende

par lui-même [1621] bl. 87—88; *De Ramspoedige Scheepvaart der Fransen naar Oost Indien onder het beleid van de Heer Augustijn Beaulieu enz.* (J. J. Glazemaker) 1669 bl. 118 e. v.

Verhaal van eenige oorlogen in Indië. (*Kroniek van het Historisch Genootschap*, 27^e Jaargang, 1871, bl. 565). — *Encyclopaedie van Ned.-Indië I* (1917), bl. 724: Franschen in den Maleischen Archipel.

Wij, Jan de Brasser ende Floris Hendricksen, Schepenen der Stede Jacatra, oirconden ende kennen dat voor ons gecompareert zijn Tapiou Santse, Keetsoe ende Mootich alle te saemen Chineesen sijnde ende hebben door Interpretatie van Capⁿ Ben Con, overste der Chinesen, ten versoecke van de E. Raeden van diffentie wegen de Ed. Engelse ende Nederlandtse Comp^e verclaert getuijcht ende gedeposeert hoe 't waer is dat haer deposanten wel bekend ende bewust is dat bij Monsr Grave Capⁿ ende Overste van 't schip l'Espérance van den Pangaran Aria Rana de Mongala, Gouv^r van Bantam gecocht is vier duysent sacken peper a vier reaen de sack van vijftich cattij china, seggende voor redenen van wetenschappen sulcx van Limco¹ des Pangarans naesten raet ende van Sinsan des Pangarans weger alsmede van de gemeene man selffs verstaen ende gehoort te hebben, verclaerende vorder hun mede wel bewust te wesen dat den Pangaran voorschr. den voorsz. peper van de Chinesen ende andere niet meer als tot drie quart, een reael, ende vijff quart reael de sack ingecocht heeft, bij 't welck sij deposanten des versocht sijnde bereijft sijn bij eede te verstercken. Toirconde hebben wij desen neffens de deposanten onderteeckent.

Stempacatidops fobonui fuy (20677)
 Gandobuosa (229) fobonui fuy
 Floris Hendricksen

Bencon

Santse 祖 fuy

2

H. Pietersz. Prins

Keetsoe 祖 fuy

Mootich 祖 fuy

¹ Limlacco — opvolger van Bencon als Kapitein te Batavia (1636—1645).

² Herman Pietersz. Prins, Secretarius. (Coen III, 658, 947).

Hier te lande ¹ twee geschriften aan te treffen welke de eerste Kapitein te Batavia drie eeuwen geleden mede heeft onderteekend, was eene welkome verrassing.

Het woord Kapitein beteekent oorspronkelijk een hoofd, hoofdman, opperhoofd in 't algemeen ². Van de Portugeezen, de eerste Europeanen die Japan hebben bezocht en wier civiele gezaghebbers van Malaka den titel Capitão droegen, hebben de Japanners en andere oostersche volken die benaming overgenomen ter aanduiding van een hoofd eener vreemde natie. Zoo vinden wij al in 1613 een «China Captain» genoemd in een Engelsche bron ³ en dezelfde Chinees trad weldra als «Capiteijn China» op den voorgrond bij de aanrakingen van de Compagnie met Chineesche mandarijnen ⁴. Ons eigen Oppelhoofd te Firando werd door de Japanners eveneens «Capiteijn» betiteld en in hare briefwisseling met de inlandsche overheid in Japan, Siam en Quinam sprak de Bataviasche Regeering van haren handelscorrespondent aldaar als van «onzen Cappiteijn» ⁵.

Bencon werd in 1619 geauthoriseerd als «Overhoofd over de Chineezen» te Batavia, maar waarschijnlijk zal hij van den beginne af door zijne landgenooten en anderen met den in het Oosten in zwang zijnden titel van «Capitein» zijn aangeduid en aangesproken. Gelijk wij hierboven zagen, vindt men al spoedig in ambtelijke stukken gesproken van «Capiteijn Bencon, Overste der Chinesen» en het heeft niet lang geduurd of «Capiteijn van de Chineesen» was ook te Batavia de algemeen gebruikelijke titulatuur.

¹ Koloniaal Archief, T. II.

² Zie: Woordenboek der Nederlandsche Taal, VII, 11^e afl. f° 1478.

³ Letters written by the English Residents in Japan, bl. 80.

⁴ Groeneveldt, De Nederlanders in China en Dagregister van het Casteel Batavia, 1625. — Zie over hem ook: Verhaal van het vergaan van het jacht de Sperwer (Linschoten-Ver. 1920, bl. 123).

⁵ „Het Oppelhoofd van de Compagnie of gelijk de Japanders hem de naam geven van Capiteijn”. (P. van Dam's Beschrijvinge, Boek 2, deel I, caput 21 f° 252).

„Den verleden jare hebben wij van hier in de qualiteit van Capiteijn naer Japan versonden den Oppercoopman Willem Verstegen” (G. G. van der Lijn aan Heeren Burgemeesters der stad Nangasacqui, 5^e jaar, 5^e maand, 23^e dag).

„Met de compste alhier op Batavia van onsen Cappiteijn, resident in de factorie van Firando”. (G. G. van Diemen, Batavia 31 Mei 1636).

„Kapitein van de Hollandsche loge” [in Siam]. Kronijk Hist. Gen. XI (1855), 104.

„Aen fyxonoa Rocke beoija Cappiteijn van de Japanse natie ende Sabandar in Quinam”. (G. G. van Diemen Batavia 31 Mei 1636).

De herkomst van deze benaming verbiedt daarbij te denken aan een term aan het krijgswezen ontleend. In 1678 schijnt echter de Bataviasche Regeering eene andere meening toegedaan te zijn geweest. Zoogenaamd op verzoek van de Chineesche burgerij, besloot zij toen om niet alleen weer een Kapitein aan te stellen (welk ambt sedert twaalf jaren onvervuld was gebleven) doch werden de Chineezzen te Batavia, evenals andere oostersche naties, bovendien begiftigd met de «mindere hoofdofficieren». Een Luitenant en een Vaandrig werden daarom aan dezen Kapitein toegevoegd en bij diens overlijden in 1684 werd hij ook met militaire praal ter aarde besteld ¹. Deze militaire strooming is evenwel niet van langen duur geweest; aan den «jaarlijkschen optrek» hebben de Chineezzen geen deel genomen (in 1685 hield dat vertoon trouwens op); van vaandrig en sergeant hooren wij weldra niet meer; alleen de Luitenants bleven, maar zij waren — gelijk de Kapiteins — politieke en niet militaire hoofden hunner natie ².

De benoeming van een «Majoor van de Chineezzen» is, wat de titulatuur betreft, eene dwaasheid geweest waaraan de Compagnie zich niet heeft schuldig gemaakt.

Hoewel Bencon tot «overhoofd» was aangesteld na daartoe door de voornaamste Chineezzen te Batavia «uijt alle haere naem voorgedragen» te zijn, ondervond hij al spoedig dat hij zich niet in aller gunst mocht verheugen. Nauwelijks een jaar lang bekleedde hij het hem opgedragen ambt, toen landgenooten klachten tegen hem inbrachten en de Regeering verzochten hem af te zetten. Bij het onderzoek naar aanleiding hiervan door den Advocaat-Fiscaal ingesteld, kwam evenwel aan het licht dat hetgeen Bencon's vijanden «in seecker fameus diffamatoir geschrift» hadden beweerd niet met de waarheid overeenkwam en voor het meerendeel verzonnen was. De uitkomst was dat de door Bencon's belagers gelegde mijn verkeerd sprong: de zes «Gecommitteerde Raden wegen den E. heer Generael» [Coen] verklaarden in hunne «met approbatie van den Generael» geslagen sententie, niet alleen «de persoon van Bencon, opperste der Chineezzen, als een eerlijck ende goet officier» maar veroor-

¹ Dagregister Batavia 5 October 1684. Zie „Gegevens” Bijdragen, deel 78 (1922) bl. 31. Vgl. So Bing Kong (1917) bl. 377 noot 6.

² Zie So Bing Kong (1917) bl. 377 noot 6.

deelden bovendien zijne aanklagers en hunne bentgenooten tot geldboeten, herroeping van «alle soo publicque diffamatie als zij den voorsz. Bencon ten onrechte mede gesocht hebben te becladden ende besmetten» en tot het vragen van vergiffenis aan de justitie en aan Bencon, met erkenning dat zij van dezen niets wisten «als [wat] een eerlijck man ende alsulcken officier als hij is, betaemt». Met dezen afloop kon Bencon tevreden wezen!

De Gecommitteerde Raden wegen den E. heer Generael, gelet hebbende op de aenclachten ende gravamina bij eenige Chineesen, namentlijk Kibgou, houthaelder, Tigbing, cleermaecker, Cojae, houthaelder, Nobing, houtsager, Tsingtaij, houthaelder ende Imphou tot laste van Bencon, opperste der Chinesen opgebracht, te weten dat den voornoemde Kibgou aen ditto Bencon een obligatie gegeven heeft van 30 realen, opdat 't geen ditto Bencon hem te laste geleijt hadde alsdat hij sijn slavinne, die verdroncken was, geslagen soude hebben, versust ende daerdeur niet voorder beclaecht mochte worden. Ende alsoo aengaende de voornoemde obligatie bij ditto Kibgou niet gedoceert can worden dat hij deselve aen Bencon verleent heeft, gelijk Bencon staende hout, en blijkt in 't minste geen onrecht off andere uijtsuijpinge van de gemeente, gelijk ditto Kibgou door desen ditto Bencon te laste heeft soecken te leggen. Dat Tigbing ter oorsaecke seecker schadelijcke brant uijt sijn hujs ontstaan was, aen Bencon een obligatie heeft moeten leveren van een somme van 160 realen van achten, waarvan, alsoo ditto Tigbing 70 realen betaelt heeft aen den gerechte deser stede Jacatra, noch 90 realen resteren, die met consente van de E. heer Generael den voornomden Bencon toegeleijt sijn, gelijk hij Bencon oock van ditto Tigbing niet meer is pretenderende, is sulcx dat de aenclachte van Tigbing door misverstant is geschiet. Dat Coejae ditto Bencon beschuldicht alsdat hij hem een obligatie van 30 realen heeft moeten geven, opdat Bencon seecker versteeckinge ende verberginge ten tijde van den brandt van een kistgen, waerinne eenige ringhen, cleetgens ende 70 realen waren, verswijgen soude, is waer, ende wort bij den raet geapprobeert, mits nochtans qualijck gedaen achten dat ditto Bencon sulcx sonder kennisse van den raet gedaen heeft, waerover de voorsz. 30 realen door Bencon gerestitueert ende ten proffijte van 't sieckenhuis deser stede geappliceert sullen werden. Dat Nobing ditto Bencon beschuldicht alsdat hij over 't slechten van seeker geschil, welck tusschen hem ende sijn mede inwoonder geresen was, 13 realen heeft moeten geven, wort verstaen wel gegeven ende daerinne niet schultwaardich te sijn.

Aengaende dat ditto Bencon te laste geleijt wort dat hij

in plaetse van 47 Chinese houthaelders, die naer Poulo Bessij in dienste van de Compagnie soudén vaeren, ende vermits haere onwillicheijt ende weijgeringhe tot sulcx daertoe gehuert waeren, elck $10\frac{1}{2}$ realen van achten mosten betalen, 58 Chineese houthaelders elck $10\frac{1}{2}$ reael affgenomen soude hebben, wort niet bewesen, maer blijktt ter contrarie. Dat Tsingtaij ditto Bencon beclaecht dat hij hem 80 realen heeft affgevoordert, ter oorsaecke seecker Chinees, daer hij aen Bencon borgh voor gebleven was, deur toedoen van hem wechgelopen sij, is met kennisse ende wille van den E. heer Generael geschiet. Noopende de briefkens die bij verscheijden Chineesen tof een groot getal ingebracht sijn ten tijde het nieuwe bolwerck een roede opgehoocht hebben, dat noch gelt soudén ontfangen, ende alsoo blijktt dat Bencon den arbeidsloon, te weten 1600 realen, voor welcke somme de ophooginge van 't nieuwe bolwerck bij de Chineesen aengenomen was, gerechtelijck aen de arbeijders heeft gedestribueert, en can op geenderleij manieren op eenige ontrouwe in desen achterhaelt worden, alsoo de voorsz. briefkens nieuwers anders toe bij Bencon aen de Chinesen gegeven sijn alsdat daarmede soudén connen bethoonen dat sij haer quota van 't geene aen 't voornoemde aen werck te cort quam ende bij den heer Generael tot gemeene laste opgeleijt is geweest, voldáen hebben. Dat Bencon te laste geleijt wort, dat hij van eenige houtsagers drie realen ter maent ontfangen heeft om van 't sagen in 't fort vrij te wesen, wort daerin bevonden ontschuldich te sijn, alsoo hij sulcx niet genooten heeft. Noopende de clachte van Tangou dat Bencon hem seeckere vrouwe, die met hem van Bantam is overgelopen, ontnomen heeft ende alsnoch onthout, is sulcx dat noch Tangou noch Bencon op de vrouw iets te pretenderen hebben, alsoo noijt slavinne van Tangou maer van seecker Javaen tot Bantam residerende geweest, ende met haer vrije wille overgecomen is. Voorders dat ditto Bencon te laste geleijt wort dat hij ten tijde in de voorleden maent de monsteringe van de Chinesen geschiede, seecker persoon ende bij namen eenen Nisako t'sijnen huijse verborgen heeft ende sulcx in 't minste niet bewesen can worden, is daer bij den voorschreven raet onstraffbaer [voor] geoordeelt. Welcke voorsz. gravamina ende beschuldinge tot laste van Bencon alsmede aangemerckt sijnde, blijktt claerlijck hoe eenige ongeruste, twistgierige ende wangunstige menschen de voornoemde persoonen tot de voorgeschreve clachten teghen Bencon opgerockent ende aengehitst hebben gelijk in effecte gedaen heeft eenen Boiko, die over seeckere schult van 30 realen met Bencon in questie geraekt, ende vermits sijn weijgeringe tot het betalen in de boeijen geslooten sijnde, ditto Bencon heeft beginnen uijt te schelden ende te driegén dat hij den

volgenden daege alle sijne handelingen, onbehoorlijke practijcken ende hoe hij de Chineese gemeente geschooren hadde, den heer Generael aendienende ende 't selve aen den dach soude brengen, volgens welcke hij beneffens de voorsz. personen binnen 't fort sijne clachte is comen doen, in effecte als voorsz. is; ende hij Boijko hem niet connende gerust houden nocte sijn wrevelmoedich hatich gemoet bedwingen, heeft door toedoen ende hulp van Saetsie ende Gnosing soo in d' een als d' ander sijn huys beneffens alle de voorsz. personen tot verscheijde malen secrete samenkomsten ende conventiculen gehouden, in dewelcke alle haere raetslagen nieuwers anders toe en hebben getendeert als om te vervoorderen haer eigen vuyl gewin, ende baet soeckende met berovinge van een ander als namentlijk Bencon sijn staet, ende 't geen 't swaerste behoort te wesen sijn eer, naem ende faem; tot welcken eijnde sij onder den anderen seecker fameus diffamatoir geschrift op lijwaet door eenen Tamit, woonende ten huijse van Saetsie voornoemt, hebben doen schrijven, inhoudende hoe de Chinesen een walgh hadden van Bencon, vermits het scheen hij een hart hadde als een slang ende hont, alsoo hij haer seer schoor ende met huijt ende haer opat, niet denckende hoe swaerlijck sij de cost mosten winnen, waerinne soo de heer Generael metter haest niet wilde versien ende een ander in Bencons plaetse stellen, wilden met alle man vertrecken, hetwelcke sij aen een stock gebonden ende door den voornoemden Boiko door de stadt in maniere van processie tot in 't fort doen dragen hebben met gevolg van de Chinesen beneffens noch vele andere die van de voorsz. personen daertoe opgerockent waeren, met versoeck, 't welck sij alsoo te voeren ten huijse van Gnosing overleijt hadden, dat Bencon aff mochte geset werden; 't welck scheen, soo tot haer voor-nemen door haer versoeck niet costen geraecken, dat sij ijemant ander van haer favoriten in 't offitie van Bencon soudens hebben willen dringen, alsoo sij onder den anderen al verscheijden personen in haere vergaderinge hadden genomineert; door welcke conventiculen, secrete bijeenkomsten ende t' samenrotting de gemeene ruste geperturbeert wort ende daertoe gestreckt hebben dat sij de reputatie, eer, naem ende faem van Bencon soeckende te vercorten, denselven in cleijnachtige gaern gebracht ende uut sijn offitie gestoten soudens hebben, op hoope een van haer oft ten minsten een van haere favoriten door haer toedoen daer weder in geraeckt soude mogen hebben; 't welck alles sijnde saecken die strecken tot perturbatie van de gemeene ruste, strijdende tegen alle goeden politien, ende oversulcx in een wel gereguleerde plaetse in 't minste niet getollereert, maer sonder eenige genade met rigeur gestraft te worden, andere ten exempel.

Soo is 't dat de Gecommitteerde Raden wegen den E. heer Generael, gehoort hebbende den eijsch van den advocaet-fiscael, gesien de informatie tot justificatie van dien, ende voorder op alles gelet daerop te letten stont, naer rijpe deliberatie ende approbatie van den E. heer Generael, naer gedane rapport van 't gebesoinde, de persoon van Bencon, opperste der Chineesen, als een eerlijck ende goet officier verclaert hebben, gelijk sij hem verclaeren mits desen, ende voorders de voornoemde persoonen gecondemneert ende gesententieert hebben, condemnieren ende sententieeren hun mits desen, dat sij alle soo publicque diffamatie als sij den voorsz. Bencon ten onrechte mede gesocht hebben te becladden ende besmetten, ten aenhooren van alle de weerelt sullen herroepen, biddende de heeren in de naem van de justitie ende versoeckende aen de geinjurieerde hun 't selve te willen vergeven, hierbij voegende dat sij van ditto Bencon niet anders weten als een eerlijck man, ende alsulcken officier als hij is, betaemt; ende voorders de voornoemde Boiko, Saetsie ende Gnosing als principale beleijders, aenvoerders, voorders ende aenhitsers van de voornoemde onbehoorlijke proceduren, ende dat om alles te pitsiaeren haer huijsen verleent hebben, elck in een amende van 100 realen van achten, ende Kibgou, Tingbing, Coeja, Nobing, Sintaij, Imphou, die haer tot alles 't geene voorsz. is gaern hebben laten gebruijcken, ende Tamit als schrijver van 't voorsz. fameus geschrift elck in een boete van 25 realen van achten, t'appliceeren 100 realen voor den advocaet-fiscael, 50 realen voor den bailliu deser stede Jacatra, ende de reste tot bevoordering van de fortificatien. Belasten, bevelen ende waerschouwen derhalven een ijder der Chinesen, den voornoemden Bencon in qualite als opperste der Chineesen, daerin hij van den E. heer Generael gestelt is, te erkennen, respecteren ende gehoorsamen, haer te wachten voor soodanige heijmelijcke conventiculen, t'samenspanninge ende soo quade practijcken tegen degeene die als overhooft van haer gestelt is, op pene soo wie ter contrarie bevonden sal werden gedaen te hebben, als een perturbateur van de gemeene ruste naer exigentie van saecken gestraft te sullen werden.

Aldus gesententieert in 't fort Jaccatra, adi 24 November anno 1620. Was onderteeckent: P. DE CARPENTIER, PIETER DIRCXSZ., A. VAN UFFELEN, 't mercq gestelt by cappiteyn JAN PAE, TH. MICHIELSZ., ABRAHAM STRICKER. (Coen IV, bl. 236—240).

Op dit eerherstel door Gecommitteerde Raden volgde weldra eene klinkende goedkeuring van de Regeering, welke Bencon stellig eveneens op prijs heeft gesteld:

Ten respecte van veel diverse consideratien is mede goet-

gevonden dat men aen d'ondergeschreven officieren vereeren sal, namentlyk . . .

Aen Bencon der Chinesen overste 100 realen van achten.
(Res. 12 Jan. 1621, Coen III, bl. 681).

Hoe verkeerd het trouwens is als de Overheid de handhaving van wet en orde overlaat aan anderen dan hare eigen voor die taak berekende organen, kwam ook aan den dag toen de uitoefening van de politie over zijne landgenooten aan Bencon was opgedragen. Bij Res. van Gouverneur Generaal en Raden van 18 Aug. 1620 was wel is waar voorgeschreven: «Indien Bencon, Overste der Chinesen imant van sijne natie ofte onderhebbende luijden apprehendeert in het district van de stadt, sal den voornoemden Bencon den Baillu daerinne kennen, ende hem sulcx aendien, om met kennisse daerin gedaen te worden, sulcx nae de gelegentheijt van de misdaet behoort»¹ maar Bencon had zich aan dit voorschrift niet gehouden. Door een overtreder op eigen gezag aan te houden en dezen bovendien eene zware boete op te leggen, heeft Bencon zich een vonnis van Schepenen op den hals gehaald:

Schepenen alles gehooft
ende op de saeck rijpelyck
gelet hebbende condemnieren
den gedaechde restitutie
der hondert realen in handen
van Schepenen te doen, van
welcke hondert realen
aen Soecko vijftich gerestitueert
sal worden, blyvende de
resterende vijftich^{re}
ten regarde van Soeckes be-
gaene delict verbeurt
te appliceren een derde part
voor den H^r Baill. ende
de resterende twee derde parten
voor den Heer, actum der stede
Batavia desen 4^{en} Martius a^o 1622.

G. FREDRIJCKX DRUIJFF.
D. JEMMING.
JAN DE BRASSER.
ELYE RIPPON.

Dr H^r Baill. contra
Capt. Bencon overste der Chinesen
vermits deselve nu een jaer geleden
op sijn eijgen autoriteijt
den persoon van Soecko op de
beschuldiginghe van Jancon
dat deselve bij sijn vrouw soude
hebben geslapen vast doen
setten ende oock vijff daghen
in apprehensie gehouden
heeft, doende deselve voor
sijne begaene foute de
somme van hondert realen
tot een boete geven.

CHRISTIAN SCHELLING.
Wm LOURENS.

H. PIETERSEN PRINS,
Sec.^s

(Afschrift uit de oudste crimineele rol van Schepenen).

¹ Coen III, bl. 988.

Vreemd komt het voor dat de uitspraak van Schepenen eerst is gevallen toen al een jaar was verstreken sedert het delict was gepleegd en dat Bencon er niet de voorkeur aan heeft gegeven of geen kans heeft gezien het met den Baljuw op een accoordje te gooien. De openbare behandeling van deze zaak moet toch aan zijn handelsvriend Jancon onaangenaam zijn geweest. Trouwens, deze laatste was beschuldigd van het plegen van soortgelijke particuliere justitie als waarvoor Bencon werd vervolgd en dat Gouverneur Generaal Coen aanleiding heeft gevonden tot de uitvaardiging van het volgende Placaat¹, wijst er op dat de Baljuw — al heeft hij het misschien wel gewild — geen gelegenheid zal hebben gehad de tegen Bencon en Jancon ingebrachte klachten in den doofpot te doen:

Alsoo binnen eenigen tijd t'onser kennisse gecomen sijn verscheijden klachten over d'exactie, die bij onderscheijden personen door usurpatie van onse autoriteit onder de gemeente deser stede Batavia in swanck gebracht, soo lange soo meer tot merckelijcke schade derselve gemeente in 't werck gestelt en principelijck onder de Chineeschen veel voorganck genomen hebben, dat alverder (buijten onse en onse gestelde Officieren voorweten), particulier privato apprehentien, dreijgementen van pijnne, compositien, monopolie en relecsatie geperpetreert sijn, waeronder de personen van Bencon en Jancon principelijck aengeclaecht en beschuldigt sijnde, Soo ist, dat omme daerin tijtlijck te voorsien, ende onder de gemeente dierghelijcke tirannije en schade voortoen te weeren, ider soo int particulier als generael waerschouwen, alle dierghelijcke gepleegde procedures geschiet te sijn tegen onse ordre en goede meeninge en dat dienvolgende ingevalle imant onder onse regeeringen sorterende, t' sij Chineesch off andere Natie hun bij de gepleegde procedures van de voors. Bencon en Jancon, t' sij bij geleden apprehensie, affgedrongen boetens ofte betaalde compositie beschadigt en gegraveert bevinden, dat d'selve binnen drie dagen na publicatie van deze aen de Advocaet. Fiskael ofte Baillu deser stede sullen comen verthoonen, daer op hun' goet, cort recht en Justitie, sal werden geadministreert, ordonnerende vorder bij dese wel expresselijck soo aen de Chinesee als andere vreemde Natie en de geene onder onse gehoorsaemheijt sorterende, geene particuliere privato apprehentien te gedoogen, ofte andersints aen den voors. Bencon, Jancon ofte andere Hollandsche dienaren, particulier

¹ Ned.-Ind. Plakaatboek I, blz. 95 en Tijdschr. v. N.-I. 4° Jaargang, 1° deel 1842, bl. 93.

te betalen, maer in 't voorvallende hen adresseeren aen den Fiskael, Baillu ofte andere Officieren, bij ons daertoe gestelt, die hun na informatie van saecken goet, cort recht ende Justitie administreren sullen naer behooren».

In 't fort Batavia, 21 Maart A° 1622.

Gouverneur Generaal Coen schijnt aan Bencon en Jancon hunne afdwalingen van het rechte pad niet hoog te hebben aangerekend; weinige dagen vóór zijn vertrek naar het vaderland bedacht de Regeering beiden nog met eene aanzienlijke vereering:

Res. Woensdach adi 25 Januario 1623.

Is mede in verscheijden respecten ende consideratien nu met t' vertreck van de E. heer Generael goetgevonden aen Ben Congh, cappiteijn van de Chinesen, ende Jan Congh, Chinees coopman, omtrent 3 jaren voorleden mede van Bantham overgecomen, ende als principale hoofden van de Chineesse burgerije alhier sijnde, ijder vereeren met gelijcke (neffens de vorige) 600 realen in cleeden, ende aen Sim Theij, mede een van de principale coopluijden, 300 als voren, waermede men hun voorder versoeck van ijets te borgen oock afslaan sal. (Coen III, 946).

Bovendien werd «Capiteijn Bencon» bij Res. 27 Januari 1623 voor drie jaren bevestigd in het «waechmeestersamt», welks profijten hij echter voor de helft moest afstaan aan zijn collega in die bediening, den Schepen Adriaen Woutersz. Draeck¹.

Van zijn kant is Bencon niet in gebreke gebleven de les te betrachten dat kleine geschenken de vriendschap onderhouden; twee jaren achtereen vinden wij in brieven van G. G. de Carpentier vermeld dat de Kapitein met de retourvloot eene «gedachtenisse» zond aan den toen in het vaderland vertoevendden «Generael Coen»:

Naer 't Patria aen d' Heer Generael Coen p' 't schip Leijden.
In handen van d' Hr Houtman gesz.

[Slot]. Wij, d' Heer Dedel, Sonck, Specx ende Gorcum, mitsgaders alle goede bekenden in Batavia, van gelijcken Bencon, Jancon, Lacco, moei Wattings ende de bekende Chineesse burgeren doen UE. altsamen van herten seer groeten.

Actum desen 29 Januarij A° 1624.

Int fort Batavia.

¹ Coen III, 950. Vgl. Ned.-Ind. Plakaatboek I, blz. 88, en Res. 12 Jan. 1621, Coen III, 680, zoomede Dagregister 1625, 27 Nov., bl. 213.

Bencon send UE. tot een gedachtenisse p^r d' Heer Houtman
2 rolle rood damasten.

2 d^o chauls.

2 potten gember.

Aen d' H^r Generael Coen met t' schip Hollandia gesz.

Cappiteijn Bencon schrijft aen UE. een groetenisse ende
zeindt daer nevens twee stucken damast welcke UE door den
Commandeur Reijers zullen behandicht worden.

27 Januarij A^o 1625 ¹.

Een verrassend getuigenis omtrent de vriendschappelijke ver-
houding welke na Coen's terugkomst te Batavia tusschen den
Gouverneur Generaal en Capitein Bencon heeft bestaan, treffen
wij aan in het bericht dat de Generaal «gewendt was alle avonden
uijt zijn Fort te gaen tot de Capiteijn van de Chineesen», het-
geen wordt bevestigd in een gelijktijdige Missive van de Bata-
viasche Regeering aan Heeren Meesters:

[Einde A^o 1627, na 17 December].

Op eenen nacht gebeurdet datter eenige prauwen van Bantam
tot Batavia quamen, geladen met fruijten, rijs ende andere
waren; komende aen de Boom soo wierd haer geweer afge-
nomen, ende sij hadden dubbelde piecken, de anderen hadden
se ghebergt onder water in dicke rieden, onder de boomen
van haer prauwen en quamen soo in de Stadt leggen, daer
bij het Fort op de Marcktplaets, alwaer sij meijnden de Generael
Coen waer te nemen, die gewendt was alle avonden uijt zijn
Fort te gaen tot de Capiteijn van de Chineesen, ende vallen
hem op zijn lijf met gheweld.

(David Pietersz. de Vries, Korte Historiael ende Journaels
Aenteyckeninge enz. Uitgave Linschoten-Vereeniging 1911,
bl. 114).

Interim werden [onze gezanten in de schepen vóór Bantam]
door een Chinees gewaerschuwt dat sij den Gouverneur Generael
souden aenseggen op zijn hoede te willen wesen, alsoo een
aenslach op Sijn Edel^t voorgenomen was welke op Kersdach
ofte [als hij] 's avonts ten huijse van den Capitain van de
Chineesen soude gaen in 't werck soude gestelt werden, doch

¹ Commandeur d'Hr. Frederick Houtman, Eerste Raad van India, met de
schepen Leijden, Tholen, 't Wapen van Delft naar 't vaderland. (Dagregister
Batavia 31 Januari 1624).

Vertreken naer 't Vaderlandt volladen de schepen Hollandia, Gouda ende
Middelburch, onder 't commandement van den E. Cornelis Reijerssen, gewesen
Commandeur over de Nederlandtsche macht in Pehou. (Dagregister Batavia
28 Januari 1625).

dese waerschouwing geschiede te laet dewijl de bestemde tijt al verlopen was.

(Generale Miss. 6 Januari 1628).

Het ruime huis dat Bencon in de Prinsestraat had laten zetten op de plek hem in 1623 voor dat doel afgestaan ¹, lag vrij dicht bij het Fort; Bantamsche sluipmoordenaars konden met hunne prauwen aanleggen «bij het Fort op de Marcktplaets» en daar zij kennis droegen van den weg welken de Gouverneur-Generaal gewoon was te volgen, zullen zij de kans schoon hebben gezien om hem op te wachten en af te maken. Tot de uitvoering van hun plan is het evenwel niet gekomen.

Toen in 1628 en 1629 de legerscharen van den Mataram naar Batavia optrokken, werd ook de Chineesche burgerij tegen hen in het geweer geroepen. Krijgshaftig van aard waren die Chineesche handelaren wel is waar niet, maar nu het gold leven en eigendom te verdedigen tegen een vijand die stellig niets en niemand zou ontzien; nu zij bovendien werden aangevoerd door Compagnie's dienaren in wier moed en beleid zij vertrouwen zullen hebben gesteld, hebben de Chineesche burgers zich van hun taak «mannelijck gequeten». Dominée Heurnius heeft hen daarvoor geprezen en de Regeering heeft hunne goede diensten erkend en beloond. Op die algemeene waardeering zal ook onze Kapitein zich aanspraak hebben verworven.

De Chinesen welcker getal (om uit te vallen) gissen niet min als omtrent 15 a 1600 man daer onder 700 gewapent ende onder vendels verdeelt sijn, ende sullen geleyt worden bij den President van Schepenen Hans Putmans; tot tweede persoon is gecommitteert Dirck Jemming ende Cornelis Dant ² hun adjunct omme d'ordre van den veltoverste [Jacques Lefebvre] nae te comen.

(Res. 19 October A° 1628).

Godt heeft oock de Sinesen (dat wijfachtig volck) sodanige cloeckmoedigheidt ingestort dat zij die voormaals niet wisten waer haer bergen alsze hoorden datter een troupen Javanen aenquam, nu selfs op de Javanen uijtvalen ende haer inde vlucht drijven jae selfs gaen soecken ende in gelijck getal

¹ So Bing Kong (1917) Bijl. IIb.

² lees: Cornelis Theunissen Drent.

sijnde op haer aenvallen, welck doende zij verslagen ende eenige levendig ingebracht hebben.

(Brief van Justus Heurnius 2 Nov. 1628. Verg. Dagr. 1628, bl. 353 en 371).

Wert voirder goetgevonden op 't versoeck van Capⁿ Bencon ende Lacco Hoofden van de Chineese Burgerije volgens de toesegginge van den Ed^{en} Heer Generael Coen zal.^r te laten volgen vrije hoofdbriefkens voor de tegenwoordige maent October ten behoeve van sekere hondert drie en vijftich Chinesen die hun op den 18^{en} September passato int aengrijpen ende verbranden van des vijants wercken aen de Westzijde van de Stadt tegen over de reduijten Weesp ende Bommel vrijwillich hebben laten gebruijcken ende voorts gedurende den oorloch in alle gelegtheden mannelijck gequeten.

(Res. 10 October 1629).

Over ondankbaarheid van de Compagnie heeft Bencon trouwens niet te klagen gehad. Zoo heeft de Regeering bij zijn vertrek van Batavia naar China hem met groote onderscheiding behandeld¹ en tevens zorg gedragen dat de nieuw benoemde Gouverneur van Formosa — met wien Bencon de reis daarheen ondernam — volkomen op de hoogte was van haar verlangen om den gewezen Kapitein zoo noodig den steun en de bescherming van de Compagnie te verleen:

Bencon gewesen Capp^m van de Batavische Chinesen gaet op zijn versoeck in UE. Comp^e nae Teijooan omme van daer nae China te vertrecken; heeft alhier ten dienste van de Comp^e aent Comptoir Batavia getelt drij duijst^t re^a. van 8^{en} in spetie, daer van hem assignatie hebben gepasseert, omme in Teijouan gelijcke somma weder te ontfangen. UE. blijve de restitutie bevoelen, stellende 't bedragen van die op reecq.^e vant Comptoir generael.

Aen gemⁿ Bencon hebben een afscheijtbrieff verleent daer bij voor sijne gedaene diensten bedanckt wordt ende wijders des versoeckende aan UE. gerecommandeert als p^r desselfs copia hier nevensgaende sien cundt.

(Instructie Jan van der Burch 2 Juli 1636).²

Wij zouden Commandeur van der Burch dankbaar zijn als hij in zijn Dagregister van deze reis of in zijne uitvoerige missive aan de Regeering te Batavia van 5 October 1636, ook eenige aandacht had gewijd aan zijn reisgezelschap en ons had verteld

¹ So Bing Kong (1917), 368.

² Kol. Arch. N°. 761.

wie tot Bencon's gevolg hebben behoord. Thans weten wij alleen dat de reis voorspoedig is geweest en wij kunnen vermoeden dat Bencon er getuige van is geweest dat het schip Bredamme zich 26 Juli zonder strijd heeft meester gemaakt van een Portugeesch schip dat voortaan Cleijn Bredamme heeft geheeten ¹.

Dat de Regeering te Batavia aanleiding heeft gevonden om in haar schrijven van 28 December 1636 aan Bewindhebbers ook Bencon's vertrek naar China te berichten, vermeenen wij te mogen opvatten als een blijk van buitengewone belangstelling in den gewezen Kapitein en in het door hem bekleede ambt:

In Comp.^e van den E^d. Johan van der Burch is mede over Tajouan (omme nae China te vaeren) vertrocken Bencon die nu 't ampt van Capiteijn ende Hooft der Batavise Chinesen alhier waergenomen hadde seventhien jaeren, ende in desselfs plaetse is gesurrogeert de Chinees Lim Lacco. Nu vernemen desen Bencon sich in Tajouan nedergeslagen heeft, achtende voor hem ongeraden vooreerst in China te verschijnen.

(Gen. Missive 28 December 1636).

Ook heeft de Kapitein meer dan eens aan de tusschenkomst van de Regeering te danken gehad dat hij tegen schade in zijne handelsooperaties gevrijwaard bleef:

Cappⁿ Bencongh's joncque licht noch wel reddeloos in Tajouan, den schipper daervan is wel 5 a 6 maend achter den anderen in China geweest sonder naer de joncque om te sien ende heeft met cleine partijen meest alle de peeper ende andere goederen vertiert tot ontrent op 40 picol nae die wij siende hij 't alles wechvoerde, om onsen tol te becomen, hebben moeten aenslaen.

(Gouv. Putmans aan G. G. Coen 10 Maart 1630).

Den peper van Bencon op reecening van thol ingehouden sal VE largeren off andere in plaets aen sijn Broeder off die daertoe ordonneren sal, ter hant stellen. Ende ons 't bedragen

¹ Onderweg een Portugees schip veroverd.... Tot den buit behoorden 230 slaven ende slavinnen daeronder gereeckent 30 Guseratte lascarissen die de Portugesen als bootgesellen gediend hebben. Gouverneur van der Burgh naar Firando, 15 Aug. 1636. — Daghregister gehouden bij den Commandeur Jan van der Burgh, Raet van Indien, geduijrende 't voyage dat met 't schip Bredamme den 3 Julij A° 1636 in Compagnie met d'fluijt de Swaen ende 't jacht Hoogcaspel van de reede Battavia zijn vertrocken omme de reijse naer Tajouan te bevorderen. (Overgek. brieven A° 1637, Tweede Boek. Vgl. Dagregister Bat. 1637, bl. 21).

vande Tol wegen Bencon's ingebrachte goederen overschrijven om alhier gevordert te werden.

(Batavia naar Tajouan 13 July 1630).

Den broeder van Bencon d'ingehouden peper versoeckende, zullen [wij] hem dezelve ter handt stellen.

(Putmans aan Specx 5 Oct. 1630).

De aengehouden canasters van Captⁿ Bencongh sullen UE. denselven weder toecomen laeten, mits dat bevorens daerover met den Fiscael verdraage ende zijne actie gecedeert heeft; geroerden Captⁿ Bencongh beclaeght sich dat daer niets en profiteert, ende versoeckt overzulcx wij wilden UE. aenschrijven dat hem mede van eenige benefiten geliefden te gedencken, t'welcq hem ten insichte van zijne langhdujrige gedaene diensten hier in Batavia niet hebben willen afslaen, maer UE. in consideratie geven off geroerden Bencongh, benevens Hambuangh ende Cambingh voor Tolcq te gebruijcken, niet conde geadmitteert werden, alsoo den handel van de Comp^{ie} noch daegelijcx vermeerderd, dienvolgende den gemelten Hambuangh ende Cambingh oock rijcke provigien trecken, waervan een gedeelte wel connen affsteecken. Indien dan zulcx buijten verachtering offte merckelijcke impedimenten van den handel derwaerts can gedaen werden, zullen ons wel laeten gevallen UE. d^o Bencongh voor derden Tolcq invoeren, des neen, zullen met naeste gelegentheijt de redenen ter contrariën verwachten te verstaen.

(Brief Reg. Batavia naar Formosa 21 Juli 1638. Zie So Bing Kong (1917), Bijl. VI, g. en h.).

Wat Bencon mag hebben bewogen Batavia vaarwel te zeggen en of hij werkelijk van zins is geweest zich voor goed in zijn geboorteland China te vestigen, is een open vraag gebleven. Toen hij inzag verstandig te zullen doen als hij buiten aanraking met Chineesche mandarijnen bleef, is misschien het plan bij hem opgekomen zijn geluk in Quinam te beproeven ¹, maar ook daarvan schijnt niets te zijn gekomen:

«... ben ick van gevoelen ende soo mij volcomen geinformeert houde, was Bencongs meeninge een Factor daer [dat is in Quinam] stadich te houden leggen, om van daer Japan, China, Champa, Cambodia, Siam, Pahangij, Palembang ende voorts de gansche Maleijtse Custe, tot becominge van groote quantiteit peeper met joncken te doen bevaren, die in Quinam weijnich minder als in Tajouan dan gevent werden, gebruijckende Quinam als een rendezoes plaetse, om sijne

¹ So Bing Kong (1917) bl. 374.

profijten soowel uijt de Noorder als Suijder quartieren te trecken; Bencongh dit dan geconsenteert sijnde, onder pretext van tollē te betalen, soude onses oordeels, hem geene adherenten gebreecken ende gevouchlickē dese saecke int werck connen stellen, wat schade ofte profijt, soo de Chineesen sulcx onderleggen, de Comp^e daer van te erlangen staet, stelle aen UEd^{es} voorsienige oordeel.

(Orig. Brief Ducker aan G. G. van Diemen, Firando 21 Nov. 1637).

Toen Bencon 14 Maart 1639 van Formosa was teruggekeerd te Batavia, heeft de Regeering zich bereid getoond den trouwen dienaar der Compagnie voort te helpen. Opnieuw heeft zij blijk gegeven van haar vertrouwen en hulpvaardigheid, en door hem ook zoo spoedig mogelijk eene plaats te geven in de Schepenbank en in het College van Boedelmeesteren ¹ heeft zij het hare gedaan om teleurstellingen welke Bencon had ondervonden, te vergoeden. Hare bescherming is hem toen en later ten goede gekomen en zelfs de belangen zijner weduwe heeft de Bataviasche Regeering zich aangetrokken.

Op het versoeck van Bencon gewesen Capiteijn ende Overste der Chinesen alhier welck ampt in Julij A^o 1636 resigneerende hem met onse permissie ende schepen naer Taijouan heeft begeven om van daer bij gelegentheijt in sijn vaderlandt te geraecken, maer geïnformeert wesende daer te zeer gepluckt ende apparent alle sijne middelen ontnomen soude werden. Is te rade geworden nae een geruijmen tijt verblijvens in Taijouan, sich met licentie van den Gouverneur Joan van der Burch weder herwaerts te vervoegen om, soo voorgeeft, sijn leven alhier te eijndigen, sulx dat p^r het fluijtschip Broeckoort op 14^{en} Meert passato tot dien eijnde hier aengelangt is, sijnde desselvs voor affgesonden joncke den 4^{en} februarij oock wel gearriveert, daer van als voren tolsvrijheijt versocht, wert verstaen hem tselve om verscheijden goede consideratien van voor desen gedaene als noch apparente van hem te trecken diensten te vergunnen, te meer de ladingh van geseijde zijne jonck niet meer als omtrent 2000 R^a incoops bedraagt, daer van alreede in Taijouan 's Heeren gerechticheijt van uijtvoeren betaalt heeft.

(Res. 30 April 1639).

Res. Donderdag den eersten September 1639.

Desen voorleden nacht schielijck overleden sijnde den grooten Chinesen coopman Jancon, die doorgaans groote negotie met

¹ So Bing Kong (1917) Bijl. VII.

de Comp^e gedaen, de materialen van calck ende steen tot de fortificatien ende noch onder handen sijnde muijwercken aen Batavias westsijde geleverd ende dienwegens om 't werck gaende te houden veel credit gehadt heeft, soodanigh dat tegenwoordigh aen de Comp. alleen (buijten particuliere schulden) volgens onse boecken noch debit staet de somme van 27636 $\frac{3}{4}$ Realen van achten

Om de belangen van de Compagnie als preferent schuldeischer te behartigen, werden gecommiteerd: «den fiscaal Gerrit Demmers, Capⁿ Willem Adriaens Verbeeck, den coopman Isack Havert. Item Hubrecht van den Broecke, Burgers, mitsgaders den Chinesen Capⁿ Bencon, Nothau, Siqua, Boyko, gemelten Jancon's broeder, onlangs uijt China gekomen, ende desselfs twee schrijvers».

In de vergadering der Regeering van 20 Sept. 1639 verscheen Bencon met de overige gecommiteerden.

. . . . Item dat de ingesetenen Chinesen bij den handel de cost dienen te winnen, oversulcx convenabel is wij eenige die te vertrouwen sijn daer toe houden, welcke de cleeden ende coopmansz. van ons haelen ende op de passer ter vente presenteren. Soo is na overwegingh en examinatie van alles, ten principalen om het onderscheidenlijck ende groot uijtburgen sooveel mogelijk te weeren ende de Comp^e buijten sulken geduchten schade als vorensegt, mitsgaders in 't een en 't ander beter ordre te houden, geresolveert ende gearresteert d'onderstaende derthien Chinese coopluijden ende geen andere ten sijn met contant comen, nae haere presente t'achterheijt aen de Comp. sullen hebben voldaan ende eer niet, uijt des Comp^s magazijnen te crediteeren als volgt, te weten Capiteijn Bencon, Nachoda Tigit — niet hooger als tot 2000 realen van 8^{en} elck, Tilloe, T'ziqua, Bingam, Conjock, Jockheij, Lamsij, Jangfang — ijder 1000 off uijterlijck 1500 realen, Jan Kib, Jangh, Canto, Kincko — elck 600 à 800 realen.

(Res. 3 December 1639).

Om d'Engelschen, de Deenen ende andere natien welcke alsnoch g'animeert sijn naer deese quartieren looth te brengen dat verbruijct wert tot het maecken van pitien off loodergaete muntten onder de Javanen, die van Borneo ende elders courant, sulcx te doen afsoeten van de banck te schrijven ende den stapel van dien alleen hier in Batavia te trecken tot vergroting onser negotie ende inkomsten, soo wert eendrachtelijck goetgevonden ende g'arresteert in conformité van het contract a^o 1633 met de Chineese coopluijden Bencon ende Jancongh aengegaen ons loot aen denselven Bencon ende Bingam den tijt van ses achtereenvolgende maenden p^{mo} September toe coomende ingang nemende, het picol china van 122 bl. hollants te leveren voor ses ende een halve realen

van 8^{en} courant, mits dat geroerde contractanten gehouden sullen weesen niet min als 14000 stucx der bovengenoemde pitien voor reael te geven te meer g'informeert worden d'Engelse tot Bantam 't selve looth niet hooger als vijff realen in spetie het picol vercoopen.

(Res. Woensdach den 29^{en} Augusto A° 1640).

Bij desen gaet andermael een requeste door Capitijn Bencon aen ons gepresenteert, 't welk UE. sijn sendende, ten eijnde hem behulpsaem wilt wesen, 't effect daarvan erlange, laet sijne schulden invoorderen ende desselfs huijsen vercoopen, soo best gelden mogen, mits die niet minder affstaende als twee duijsent realen; advys van den vercoop hebbende, worden d'erffbrieven gesonden, doende 't provenu aen 't generael [comptoir] goet omme alhier op sijn reekening affgeschreven te worden, alsoo de Comp^e schuldigh is.

(Missive Reg. Batavia naar Taijoan dd. 26 Juni 1641).

Hiernevens gaet procuratie door Capⁿ Bencon op UE. gepasseert, omme tot vercoop van sijn huijsen ende inningh van schulden te procederen; laet dien persoon (ten aensien de Comp^e alhier bij gelegentheijt goede diensten presteert) in sijn versoeck de hulpende hant bieden, ende committeert een vigilant man die sijne saecken vereffent in conformité sijns ordre. 'T provenu hebben hem toegestaen met Comp^s schepen mits thol betalende over te brengen, wel verstaende waren van cleijne volume gout, zijde stoffen etc.

(Missive Reg. Batavia naar Taijoan dd. 28 Juni 1642).

De procuratie wegen den vercoop der huijsinge door Capⁿ Bencon (als inningh der schulden) op ons gepasseert, sullen soo veel mogelijk de hulpende handt bieden; wij hebben tot uijtvoeringe van dese saecke gecommiteert den Oppercoopman Cornelis Caesar ende den. Coopman Jan [Barentsz.] Pels; tot noch toe is daer niet meer als 800 R^a van 8^{en} voor de huijsen geboden dat weijnich is ende veroorsaect sulcx den soberen afftreck die in alle huijsen jegenwoordich is; op de helft naer en can men voor deselve niet erlangen dat gecost hebben; van de uijtstaende schulden staet weijnich als verleden jaer hebben geadviseert (alsoo de Chinesen meest doodt ende verarmt sijn) te verwachten, doch wat mogelijk zij, sullen ten voordeele van hem Bencon trachten uijt te wercken ende naderhant UEd. breeder hierover adviseren.

(Missive Taijoan naar Regeering Batavia, Zeelandia 5 October 1642).

Capiteijn Bencon pretendeert van Sittinge Chinees aldaer 482 realen uijtwijsende nevengaende pampieren, sage[n] gaerne U.E. van hem de waerde vanden in suijckeren condet becomen, ende die met dese schult rescontreerde, wes hem d^o schriften

niet sult thoonen bevooren de suijckeren van hem gecocht ende ontvangen hebt, doet u debvoir om Bencon te garanderen ende zent ons de suijckeren herwaerts.

(G. G. van Diemen aan den Resident Harman Backer te Bantam dd. 3 Februari 1642).

Geleth sijnde op 't gene wegen Sittingh schrijft hebben goetgevonden 't selve Capiteijn Bencon te communiceren, die wel wenschte de partije reede geslooten ware; de vogel-nestjens, als volgens de monsters wit sijn, mooght wel voor 90 realen den picol aenslaen, gelijk mede den suijcker tot $3\frac{1}{2}$ r^a, midts alles tegen schult worde gerescontreert, ende sult bevoorens den coop aengaet Sittingh aendienien voorneemt 't bedragen met obligatie 't zijnen laste te betalen, die wij van Capiteijn hebben overgenomen gelijk voorsz. Bencon p^r desen is schrijvende. Sendt in Nederlants desselffs reeckeningh daer bij gemelte Sittingh schuldigh staet 480 realen van 8ⁿ. UE. hebben hier op te letten, ende circumspect te gaen dat over dese saecke geen moeite krijght, noch affronten encoureert, namentlijk als de goederen sijn geleverd, ende de prijzen g'accordeert, dan geen difficulteit werde gemaect op de rescontre ende Ul. door autoriteit des Pangorans gedwongen wort Sittingh in contant te voldoen, deswegen als geseijt sult met d^o Sittingh niet marchanderen als onder conditie van rescontre tegen Bencons schult, bij ons aengenomen. Tot gouverno.

(G. G. van Diemen aan den Resident Harman Backer te Bantam dd. 5 Maart 1642).

't Gene in het sterf-huijs vanden gewesen Cabessa Jochthoy gebesogneert was, hebben geerne gesien. Voorders hebben ons daerin niet meer te moeijen, anders als UE. te indachtigen dat bij aldien de Weduwe, sonder eijgene kinderen naer te laten, te overlijden comt, alsdan aen de Erfgenamen, die der in Batavia sijn, mede zorge voor derzelver contingens gedragen werde, sijnde de principale de huijsvrouw vanden overleden Chinesen Capiteijn Benckon, die voor desen op Taijouan in Jockthaijs huijs gewoont ende 't selve oock getimmerd heeft: waerbij een goede somme aen denselven is ten achteren gecomen. (Batavia naar Taijoan dd. 17 Mei 1650).

Op den geschilderden plattegrond van Batavia zooals deze hoofdplaats zich voordeed ten tijde van de Gouverneurs-Generaal Coen en de Carpentier¹, komt onder N°. 22 eene afbeelding voor van «'t huijs van den Capiteijn». Het ligt op de plek van «het tweede erf beginnende van de Middelstraat aen de slinke

¹ Zie Catalogus van de Tentoonstelling ter herdenking van het 300-jarig bestaan van Batavia. Amsterdam 1919, bl. 54.

handt van 't fort comende» dat G. G. Coen, blijkens het «Boek van Leningen», den 7^{en} Januari 1623 aan Bencon «op zijn versoek heeft geotroijeert ende vergundt.... om met een stenen huijsinge te betimmeren» ¹.

Dit huis heeft Bencon voor hoogen prijs verkocht toen hij vergunning had gekregen om over Formosa naar zijn vaderland China te vertrekken. Uit de toen opgemaakte acte van overschrijving ² blijkt dat de Kapitein ook nog moet hebben verkregen een zuidelijk, tegen genoemd erf aansluitend perceel, zoodat hij aan zijn huis een front aan de Prinsestraat, op den besten stand destijds, heeft kunnen geven van $\pm$ 23 rijnlandsche roeden.

Overeenkomstig den Chineeschen bouwtrant had Bencon's woonhuis geen verdieping en in den buitenmuur alleen een breede deur maar geen enkel raam of venster; zijn licht kreeg het uitsluitend van de open binnenruimte, welke misschien over eenige paviljoens is verdeeld geweest.

Sedert 1 October 1620 werd van de Chineezzen te Batavia de betaling van een maandelijksch hoofdgeld gevorderd en uit berichten van lateren tijd blijkt dat zij aan deze verplichting werden herinnerd doordat hun Kapitein van een hooge steng welke vóór zijn huis stond, een groote witte en roode vlag liet waaien. Van wanneer dit gebruik dagteekende, is niet vermeld gevonden, zoodat wij niet weten of ook vóór Bencon's woning eene vlag heeft gewapperd. ³

Of Bencon vóór hij 3 Juli 1636 Batavia verliet nog andere vaste goederen dan dit woonhuis van de hand heeft gedaan, is niet gebleken. In eene resolutie van 7 April 1639 — toen hij pas weer te Batavia was aangeland (14 Maart t. v.) — is sprake van een «clappers thuijn gelegen buijten deser stede aan de westzijde van de Groote Rivier.... belendende ten suijen aen de gront van Capt. Bencon» en misschien heeft hij zoowel dien grond als de «erven» genoemd in de voor schepenen afgelegde verklaring van 19 Augustus 1636 ⁴ bij zijn vertrek naar China aangehouden.

Insgelijcx mede geleth sijnde op het vertooch van Dirck Pietersen van Maersen opsiender in des Comp.^s paerdestal

¹ So Bing Kong (1917), Bijl. IIb.

² So Bing Kong (1917), Bijl. XIc.

³ So Bing Kong (1917) bl. 367 en Res. 30 Dec. 1712 (Ned. Ind. Plakaatboek IV, 29) en Res. 29 Dec. 1766.

⁴ So Bing Kong (1917), Bijl. XIId.

22. Woonhuis van Bencon.

alhier, als erffgenaem ende gemachtichde wegens Trijntje Floris¹ sal.^{er} huijsvrouw van Floris Hendriksz. van Campen, in haer leven Burgerinne deser stede, hoe dat bij den Gouverneur Generael Jan Pieterszn Coen sal.^{er} ged^e, op 20 Januarij 1623 aen gemelten Floris Hendriksz. tot leen uijtgegeven ende vergunt is seeckeren clappus thuijn gelegen buijten deser stede aende westzijde van de groote Rivier, jegenwoordich belendende in 't Oosten met den thuijn van de naegelaeten wed.^e van Hendrick Lievensen sal.^{er} ten suijen aen de gront van Capⁿ Bencon, mitsg^{ts} ten oosten ende noorden met het landt van de Nederlandtse Oost-Indische Comp^e enz.

(Res. Donderdag den VII^{en} April 1639).

Wanneer Bencon dezen «clappers thuijn» heeft verkregen, is niet kunnen worden nagegaan.

Den eersten Mei 1620 gaf Gouv.-Generaal Coen aan twee Europeesche dienaren der Compagnie zoomede aan Bencon² een hof of boomgaard in gebruik bij wijze van leen. Dat daarvan tienden zouden worden geheven, wordt in de acten van uitgifte niet gezegd³ en zoodanige heffing werd eerst bij placaat van den 9^{en} December uitdrukkelijk vastgesteld⁴. Toch schijnt zulk eene recognitie reeds vroeger verschuldigd te zijn geweest (misschien sedert 18 Augustus 1620)⁵ waardoor dan verklaarbaar wordt dat Bencon en de beide andere begunstigden den 29^{en} December 1620 al tot eene geldboete werden veroordeeld omdat zij in gebreke waren gebleven hunne verplichting tot maandelijksche voldoening van tienden behoorlijk na te komen.

Alsoo Jan de Brasser van Rotterdam ende Andries Gabrielsz. Schipper van Antwerpen, beide vrije luijden onder de jurisdictie van Jaccatra sorterende, alsmede Bencon, opperste der Chinesen, voor desen verscheijde maelen soo uut den name van den heer Generael als uijt sijn E. selffs wel ernstelijck aengesproocken, vermaent ende gewaerschout waren de thien-den aen den ontfanger te betaelen van de vruchten die sij

¹ Over haar zie Dr. J. W. IJzerman. Het verzoekschrift eener Bataviasche weduwe in 1631 (Bijdragen Kon. Inst. 78, 1922).

² So Bing Kong (1917), Bijl. IIa).

³ Eerst in een leenbrief van primo Januari 1622 komt onder de voorwaarden deze voor: „Ten tweden sal de besitter gehouden wesen de thiende van alle de vruchten ende incomen des thuijns ende landts aen den Heer oprechtelijck te betalen”.

⁴ Zie de Jonge IV, 246.

⁵ Zie de Jonge IV, 228.

genieten van seeckere tuackboomen haer te leen vergunt, welke vruchten haer oock belast waeren gerechtelijck aen te geven, op pene soo ter contrarie deden, dat elck van sijn leen versteecken ende de voorsz. tuackboomen aen de meest biedende verpacht souden werden, des niettegenstaende de voornoemde personen niet alleen naerlatic sijn geweest de incomsten ende profijten van haer leen gerechtelijck aen te geven, maer soo 't scheene den heere int minste niet te wil en waeren voor aleer door harder proceduren daertoe gebracht werden, sulcx sij haer tegen den heer ten alderhoochsten ondanckbaer hebben betoont, daerdoor sij naer recht ende redeñe van haer leen behoorden vervallen te wesen; derhalve soo is 't dat de Gecommitteerde Raden wegen den E. heer Generael, gehoort hebbende den eijsch van den advocaet-fiscael, naer op de saecken rijpelijck gelet hadden, om sonderlinge redenen haer daertoe moverende de voornoemde personen onder hun drien elck gecondemneert ende gesententieert hebben, condemnieren ende sententieeren elck van hun mits desen, in ses realen van 8^{en}, t'apliceeren een derde paert voor den advocaet fiscael, ende de reste tot bevoordering van de fortification; worden voorders de voornoemde personen voor de laetste mael bij desen wel expresselijck gewaerschout ijder maent precijds den thienden van haer leen te betaalen, op peene van daarvan vervallen te sullen wesen, ende dat de heer 't selve als ondanckbaere weder aen hem sal nemen.

(In 't fort Jaccatra, adi 29 December anno 1620. Coen IV, bl. 260).

Onwaarschijnlijk lijkt het niet dat Bencon, toen hij Batavia verliet, nog altijd eigenaar was van denzelfden tuin.

Waar de gewezen Kapitein zijn intrek heeft genomen toen hij voor goed van Formosa was teruggekeerd (14 Maart 1639) is niet vermeld gevonden. Wellicht heeft hij het primo December 1641 van den Ordinaris Raad van Indië Gerrit Demmer gehuurde «erf met achttien daarop staande aan den anderen gebouwde pedakken» in de Prinsestraat, voor woonhuis laten inrichten en daar het einde zijner dagen afgewacht.

Compareerden voor mij Ambrosium van der Keer, Secretaris der steele Batavia, present den getuijgen naar genoemd den E. h^r Gerrit Demmer extra ordinaris raet van Indien, dewelcke verclaarde verhuert ende Capittain Bincon Chinees gewesen overste der Chinesche inwoonderen alhier, ter ander sijde gehuert te hebben, seecker erff ende achttien daar op staande aan den anderen getimmerde petacken staande en gelegen in de prince straat besuijen de darde dwars gracht comende met

sijn haacken tusschen de brugge van de prince straat ende de tijgers gracht, lanck oost ende west langs geseijde dwars gracht twaalf roeden breed zijnen ende noorden langs de prince straat ende de westzijde acht roeden, ende dat voor den tijt van twee achtereenvolgende jaren innegaande p^{mo} December 1641 ende expirerende ultimo November des jaars 16 drij en veertich met al sulcken reserve dat den huerder sal vermogen een bamboesen huijsken (sonder tselve anders als met hart dack te mogen betimmeren) int binnenpleijn ofte vierkant te maacken ende ten g'expireerd en tijde een der beijde contrahanten de huijre aan den anderen opseggende, sal echter den huerder in desen te weten voorschr. Bincon 't voors. door hem gemaakte huijsken t'sijn Bincons profijte t'selve af te breecken ende naar hem te nemen ofte 't aan den verhuerder te vercoopen soodanich als sij comparanten als dan met den ander veraccorderen sullen, als meede dat alle noodige reparatie aan voorschr. petacken den E. verhuerder gedurende voorschr. huere gehouden sal wesen deselve op sijn heer verhuerders costen te laten voorsien. Voor welcke voorschr. petacken den huerder voor huere sal betalen ter somme van twee en tachtich realen van 8ten p^r maant te betalen alle drij maanden precies; alle het geene voorschr. tusschen partijen respective geconditioneert sij, beloven deselve ieder in 't sijne te presteren ende naar te comen onder 't verbant ende bedwanck als naar rechten daar toe staande.

O
dij 27^e January 1642 — achim Hebrai
n. L. Bressant
Abraham Postavin;
~~[scribble]~~
Johan: Vanden Dake
~~[scribble]~~
Mr. Bressant
~~[scribble]~~
1 me^d: Vander. koor
seert's
1692

Zijne Bataviasche huisvrouw Njai Inqua, die tevens zijne universeele erfgename was¹, heeft hem twee en twintig jaren overleefd en was bij haar overlijden in 1666 eigenaresse van een drietal huizen aan de oostzijde van de Tijgersgracht². Of deze perceelen hebben behoord tot Bencon's nalatenschap is niet kunnen worden nagegaan. Njai Inqua heeft haar best gedaan om het Chineesche huis dat zij zelve had bewoond, in de familie van haren eersten man, Bencon, te houden door aan haren universeelen erfgenaam, Bencon's kleinzoon Go Equa, voor te schrijven dat hij, noch zijne nakomelingen dit perceel zouden «vermogen te vercoopen, te versetten noch te verpanden»³ maar die voorzorg heeft haar niet gebaat, vermoedelijk omdat was verzuimd daarop een fidei commissairen band te leggen. Toen die erfgenaam in 1689 aan de Regeering vergunning vroeg om dit «oud, bouwvallig ende irreparabel zijnde huis» te mogen verkoopen, bleek daartegen geen bezwaar te bestaan

Is gelezen het request van den Chinees Sougoëqua, soon van Soutonqua, allegerende hoe sekere niaij Inqua getrouwt geweest sijnde met zijn grootvader Soubeengkong, hems uplt voor zijn kint aangenomen en voor hem, nog onmondig zijnde, een huwelijk besproken had met sekere Litsonio, dogter van den Chinees Litsouko; dat ook d° niaij Inqua om het gem. huwelijk te doen voortgaan hem wel bij testament voor den notaris Jan Keyzers op den 10^{en} December 1666 gepasseert sijnde, tot erfgenaam geïnstitueert had, dog onder conditie dat hij nog sijne nakomelingen seker haar huijs staande op de Tijgersgracht benevens haren tuijn liggende aan de oostzijde van de Groote rivier niet soudén mogen verkopen, mitsgaders nog onder dese tweede bijgevoegde conditie dat hij met de voorsz. Litsonio soude moeten trouwen en sij ook na zijn suplts: doot komen in de helft van hare testatrice's goederen. Versoeckende aangesien de gem. Litsonio, nadat sij elf jaren met hem getrouwt geweest was, ook gestorven was, dat het gem. huijs als out, bouwvallig en irreparabel zijnde, van het selve fidei commis ontheft mogt werden om daar mede te mogen handelen als met sijne andere vrije en eijgene goederen: waar over alvorens te disponeren noodig geoordeelt is, advijs van twee leden uijt de achthb. raad van Justitie te vorderen.

(Res. 1 April A° 1689).

¹ So Bing Kong (1917), Bijl. XIa.

² So Bing Kong (1917), Bijl. XI f en Res°. 1 April en 20 Mei 1689.

³ So Bing Kong (1917), Bijl. e.

Op het ingecomen advijs van twee leden uijt den achtb. raad van Justitie deses Casteels over het request van den Chinees Sou Goequa, den 1^{en} April pass^o gerequireert sijnde. Soo is ten insichte daar bij geadviseert wert dat het hujs aan d'oostzijde van de Tijgersgragt, 'twelk hem volgens testament van Niaij Inqua de dato 10ⁿ December 1666 aanbestorven is, geen fideicommis subject soude sijn, verstaan hetselve voor vrij en niet fideicommis aan te sien, en hem dienvolgende toe te staan 'tselfe te verkopen.

(Res. 20 Mei A^o 1689).

Toen Njai Inqua, weduwe van Lim Conjock, op 10 December 1666 haar testament maakte, beschikte zij dat „seeckeren thuijn gelegen bujten deser stede aen de oostzijde van de groote rivier daer haer testatrice vorige man capiteijn Souwbengkong in begraven is...niet sal mogen vercocht, verset noch verpand werden”.¹ Heel aannemelijk klinkt de bewering van een zijner afstammelingen dat bij het overlijden van den gewezen Kapitein (8 April 1644) de Regeering het stuk grond waar deze is begraven voor dat doel heeft afgestaan om „de goede diensten die genoemde Souw Beenkong aan d'E. Compagnie bewezen had”,² waaruit dan zou mogen worden afgeleid dat hij de eerste is geweest die op dat terrein is ter aarde besteld. Een erfbrief is in 1644 misschien niet opgemaakt of is later verloren gegaan³, zoodat in 1758 niet vaststond wie eigenaar was van dit „stuk bebouwd thuijnland” en het College van Heemraden der Bataviasche Ommelanden aanleiding vond aan de Regeering voor te stellen tot den verkoop daarvan over te gaan. Aan de toen door de Regeering genomen beschikking dat het terrein onge-

¹ So Bing Kong (1917), Bijl. e.

² Zie hierachter het rekest van Souw Bi Enko.

³ Aangezien alle grond in het Jacatraasch conquest eigendom der Compagnie was, werd daarover uitsluitend door de Regeering zelve beschikt, zoowel binnen de Stad als daarbuiten. Schepenen hebben daarmêe nooit te maken gehad, Heemraden evenmin. Het komt wel voor dat Heemraden onder de roos eene occupatie toestaan, maar nooit beschikken zij over den eigendom. De eigendom werd verleend bij erfbrieven.... Nu is het echter zeer wel mogelijk, ja zelfs aannemelijk, dat door den Gouverneur-Generaal persoonlijk al veel vroeger dit perceel aan Bencon zelf [of aan diens weduwe] is geschonken. Omtrent tal van perceelen blijkt dat de origineele donatie geheel informeel is geweest, zonder in de resoluties der Regeering of in een register te zijn ingeschreven.... Er werd in de 17^e eeuw buitengewoon slordig met de concessies gedaan, ook wat betreft de grensbepaling, alles omdat het land geene waarde had. (Uit eene mededeeling van Dr. de Haan).

veild zou blijven en aan haar besluit van twaalf jaren later om het in eigendom aan Bencon's afstammelingen af te staan, is te danken dat het graf van den eersten Kapitein thans nog aanwezig is en, naar mag worden verwacht, nog lang zal blijven. De Indische Chineezenvan den nieuwen stempel mogen aan de voorvaderlijke instellingen voor een goed deel ontvallen of ontvaren zijn, zoolang zij Chineezenvan kunnen heeten, zullen zij den overgeleverden eerbied bewaren voor de herinneringen aan voorbijgegangene geslachten en daarom het graf van hun eersten Kapitein in stand en in eere houden.

Aan Zijn Excellentie den Hoog Edelen groot agtbⁿ Heere Jacob Mossel, generaal bij de infanterie ten dienste van den staat, en wegens deselve, En d'Edele geotroijeerde oost-indische Comp^e Gouverneur Generaal

Benevens

D'WelEdele Heeren Raeden van Nederlands India

Hoog Edelen Groot Agtb^{re} Heere en WelEdele Heeren Geeft met diep respect te kennen Souw Bi Enko Chinees dat zijn vader is geweest Souw Hoeijko, wiens vader was Souw Go Equa dewelke zijn vader was Souw Tongko, en wiens vader is geweest Souw Beengko, en welke laatstgemelte Souw Beengkong is geweest den Eerste Capitain der Chineesen alhier, die nadat hij eenige jaeren lang zijn gemelte dienst hadde gepresteert met een versoeck bij haar hoog Edelens geadresseerd omme tot verneming van sijner jonken een springtocht naar China te mogen doen, 't welk welgemelte haar hoog Edelens gratieuselijk hebben gelieven te accordeeren, en de gerepte Souw Beengkong daarop naar China voormeld was vertrocken, dog aldaar met sijnen komste hadde ontwaard en bevonden een swaare oorlog tusschen den Keijser van China, en den toenmaligen aldaar geweest zijnde rijken Chinees genaamd Lie Tham, dat nadat meergemelten Souw Beengkong een jaar lang op China hadde vertoeft weder alhier was gearriveerd, dog een jaar na dato is koomen te overlijden, dat nae 'toverlijden van gerepte Souw Beengkong de tijding uijt China alhier was gekoomen dat den Tartar overwinnaar van voorschr. oorlog was 'tgunt nu een hondert en agtien jaeren is geleeden wijders dat haar hoog Edelens hadden behaagd voor de goede dienste die genoemde Souw Beengkong aan d'E. Comp^e beweesen had, tot begravinge van desselvs lijk toe te voegen en donateeren een stuk land leggende even beneeden de fortresse Jaccatra, alwaar de lijken van de hier-vooren gemelden Souw Hoeijko, Souw Go Equa en Souw Tongko meede begraven zijn, vermits hij suppl^t vernomen heeft, dat nu circa drie maanden geleeden de voorschreve

Graf van Bencon
(na restauratie in 1909).

begraafplaetse door een der landmeeters is gemeeten en daarbij verstaan dat 't selve souden werden verkogt 'twelk geschiedende sustineert den suppl^t dat 't selve tot een groote schande en praejuditie soo voor des suppl^s meergenoemde wijlen voor over grootvader Souw Beengkong, als die sijner voormelten aldaar meede begraven leggende descendenten en verdere families strekken sal, soo keert den needrigen supp^t sich tot Uw hoog Edelheedens met needrig versoeck dat Uw hoog Edelheedens van die benevolentie gelieven te zijn, omme ter alleguatie hier vooren 't melte stuk land tot begraafplaetse voor den suppl^t en sijne famielje onverkogt zal mogen blijven en gehouden werden. 'twelk verhoopende etc.

(Bijlage Res. 5 October 1758).

Voorts geproduceerd zijnde een extract resolutie van Heemraden der Bataviasche Ommelanden benevens drie en dertig daartoe specteerende kaarten van een gelijk getal ledig leggende erven en landerijen, waarvan de eijgenaars niet te vinden zijn, bij 't welke dat College verzoek doet om tot den verkoop van alle dezelve gequalificeerd te werden, zoo is, na resumtie van die papieren, goedgevonden daartoe consent te verleen, behalve alleen dat het stuk bebouwd thuijnland met No. 16 gedistingueerd, en waar eenige begraafplaatsen gevonden werden, ongeveijld sal moeten blijven alzoo de bloedverwanten van die daar ter aarde besteld zijn, verzoek daartoe gedaan hebben.

(Res. 5 October A°. 1758).

Gemeten door mij ondergesch^t. g'admitteerd landmeter zeker Erff, of stuk Thuijnland, beb^t met een steene woning,

agter Gebouwen, en houte Lombong, alles met pannen gedekt. Item nogh eenige Chineese Graven, hebbende de bewooner van dit Erff geen bewijs van Eijgendom, staende en gelegen een klein quartier uur gaens Z. O. waerds buijten deese stad in 't Oosterveld het 23 deel van 't blok L.

Belend ten Z. met d' heere weg van Jacatra, ten N. met een mistice vrouw, ten O. met Intje Amin van Batavia en ten W. met 's E. Comp^s Campong der Amboineesen ¹. Breed voor of aan de Z.zijde O. 12 gr. Z.zes en Twintigh roeden, mitsgad. diep aan de Oostzijde Z. 17 gr. W. Drie en veertigh roeden en aan de W.zijde Agt en Dertigh roeden.

Batavia den 15 Augustus 1758.

C. A.ⁿ Luepken.

(Bijlage Res. 5 Oct. 1758).

Aan Zijn Hoog Edelheid, Den Hoog Edelen groot achtbaren Heere Petrus Albertus van der Parra Gouverneur Generaal, nevens de WelEdele Heeren Raden van Nederlands Indië.

HoogEdelen Groot Achtbaren Heere en WelEdele Heeren.

Geeft met alle ontzach en eerbied te kennen Souw Boen hiauw en Souw Hocknio uw Hoog Edelens gansch gehoorzame dienaar en diensse dat zij suppl^{ten} kinderen en erfgenamen zijn van den overleden Chinees Souw Bi Enko, op wien nevens families gedaan verzoek Uw Hoog Edelens volgens hoogst derzelve gevenereerd besluit van den 5 October 1758 goedgunstig behaagd hebben het tans bij de suppl^{ten} bewoond werdend stuk bebouwt thuijnland en begraafplaats onverkogt te laten, dewijl op dit land begraven legd den in anno 1638 alhier overleden eersten Capitain Chinees Souw Bengkong, waar van de suppl^{ten} zijn afstammende. Dan aangezien zij niet twijffelen aan de standgrijping van Uw Hoog Edelens g'eerde Resolutie, egter met eenig ongerustheid blijven aangedaan wegens de onzeekerheid of dese permissie temporeel zij, dan wel tot op haar en haare familie in 't vervolg van tijd zoude devolveeren; zo keeren zij zig tot Uw Hoog Edelens met ootmoedig smeekbeede dat hoogst dezelve gratieuslijk aan haar suppl^{ten} gelieven te permitteeren dat niet alleen zij, maar ook haare familie gedagte stuk land, als voor het grootste gedeelte met Chinese graven vervult zijnde, en waar in alle haar vorige familie zedert

¹ Bij Res. 20 Nov. 1744 wordt op verzoek van de Ambonsche Christen officieren qualificatie verleend tot den aankoop voor rekening van de Compagnie (ad rds 275) „van seker daartoe bekwaam stuk lands geleegen een weinig oostwaard van het Casteel, in het Oosterveld, het tweede deel van blok L, tien roeden breed en dertig roeden diep, tot het approprieren van een Campong voor hare volken”.

het begin van de voorgaande eeuw begraven zijn, voor altoos mogen blijven behouden en bewonen.

't Welk doende etc^a.

(Bijlage Res. 27 Febr. 1770).

Op het request van den chinees Souw Boen hiau en sijne suster Souw Hoeknio tenderende het verzoek dat zeker stuk bebouwt thuin land, het welk op instantie van hare zedert overleden vader den Chinees Souw Bi Enko en zijne familie, bij besluit van den 5 October 1758 wierd g'eximeerd van den verkoop, voor altoos aan haar en haare familie gegeven mogt worden, uit aanmerking dat daarop niet alleen begraven legt den in 1638 alhier overleden eersten Capitain hunner natie Souw Beengkong van wien zij afstammen, maar 't zelve zedert gediend heeft tot een begraafplaats van haare bloedverwanten, is goedgevonden en verstaan het voorschreven stuk lands gelegen zuid oostwaards buiten deze stad in 't oosterveld, het 23 deel van het Blok L aan de Noordzijde van de Jacatrasche heereweg, breed 26 en diep 43 roeden, waarvan den eigenaar niet bekend is, aan de supplianten voor haar zelve, haare familie en haare nazaaten in eigendom af te staan, om door haar bezeten, bewoond en tot haare begraafplaats gehouden te worden, mits dat zij het nimmer zullen mogen verkoopen of op eenige andere wijze aliëneeren, en onder die conditie daarvan te doen verleenen een bewijs in forma.

(Res. dd. 27 Februari 1770).

Bij den Gouverneur Generaal Petrus Albertus van der Parra en de Raaden van Nederlands Indie word bij deezen aan de Chinees Souw Boenhiau en zijn suster Souw Hocknio in vollen eigendom uijtgegeven zeeker aan de Comp. toebehorend stuk bebouwt tuijnlant staande ende gelegen omtrent een quartier uur gaans zijld oostwaards buijten deeze stadt in het Oosterveld het 23^e deel van het blok L. belend ten Zuijdwest met de Heereweg na Jaccatra, ten noordoosten met differente personen, ten Zuijdoosten met Brahim een Javaan en ten noordwesten met Comp.^s Campong Ambon, zijnde breed 26 en diep 43 roeden gelijk verder te zien is bij de hier bovenstaande kaart, door den gezwooren Eersten Landmeter Otto Frans Nicolaas Marci op den 4^{en} deezer maend geformeerd, en zulx ingevolge het geresolveerde in Raade van Indië op den 27 Februarij deeses jaars, mits dat zij het nimmer zullen mogen verkoopen of op eenige andere wijze alieneeren.

Gegeven in 't Kasteel Batavia op 't Eijland Groot Java onder het groot Zegel van de generaale Nederlandsche Oost Indische Comp. deezen 6^{en} Julij 1770.

(Was getekent) den Gouverneur Generaal van Nederlands Indië P. A. v. d. Parra (ter zijde stond) 's Comp.^s zegel¹ gedrukt in rood wasch (en daar onder) ter

L.S.
Ter ordonn. etc.

ordonnancie van hunne Hoog Edelheden den Gouverneur Generaal en de Raaden van Indië. (Was getekent): J. R. van der Burgh. Secretaris.

(Uit het Erfbriefboek van 6 Juli 1770).

Gemeeten door mij ondergeschr. g'admitteerd Landmeeter ter hooge ordre van zijne Hoog Edelheid den Hoog Edelen Groot Agtbaaren en wijd gebiedende Heere Petrus Albertus van der Parra Gouverneur Generael van Neederlands India — zeker stuk Thuijnland waarop het graff van den eersten Capit. der Chineese natie Souw Beng-kong als mede verschijde andere

¹ (Een zegel staat *niet* aan den rand, alleen de letters als boven. — Dr. F. de Haan).

Chineese graeven, en bebouwt met een Chineese Woonhuijs, Combuijs en twee kamers alles van steen met pannen gedekt, staende ende gelegen omtr. een quartier uur gaens zuidoostwaerds buijten dese stad, of in het Oosterveld het 23de deel van het Blok L.

Belend ten Zuidwesten met de heerewegh na Jacatra, ten Noordoosten met differente persoonen, ten Zuidoosten met Brahim een Javaen, en ten Noortwesten met 's Ed. Comp^s. campong Ambon onder den Capt. Jalil.

Breet voor aen de noksloot langs de Jacatraese wegh, van de zuijd oostzijde af eerst oost 18 graeden zijden en west 18 gr. noorden veerthien Roeden ses voeten, en dan nog oost 16 graeden zijden en west 16 graeden noorden Elff Roeden ses voeten en agter is het breet seven en twintig Roeden. Mitsgad^s diep aan de Zuijd Oostzijde Zijden ten Westen en Noorden ten Oosten Drie en veertig Roeden negen voeten en aan de noordwest-zijde Een en veertig Roeden ses voeten zijnde gemeeten aen de noord oostzijde iets in de sloot, en aen de noordwestzijde met de halve sloot voorts zoo het zelve ter plaetse voorschreven gelegen en bevonden.

C. F. N. Marci.

Batavia den 4 Julij 1770.

Op de begraafplaats van de familie So waren tot voor korten tijd bewaard gebleven de graven van de volgende personen:

I. Kapitein So Bing Kong —

begraven de eerste zomermaand van het jaar *kah-sien* der periode Tsong Tsing van de Bing (Ming) dynastie d.i. Mei 1644.

II. de weduwe van Kapitein So geboren Li —

begraven den 22^{en} dag van de 12^e maand van het jaar *ping-ngo* d.i. 16 Januari 1667.

Dit is het graf van Njai Inqua, Bencon's Bataviasche weduwe, die met Lim Conjock is hertrouwd, vóór 8 Juni 1661 opnieuw weduwe is geworden en naast haar eersten man is begraven.

De op haren grafsteen genoemde kleinzoon Tsong King zal Bencon's kleinzoon So Go Ekwa zijn.

III. de assistent-Kapitein Li King Tsoei —

begraven in de derde wintermaand van het jaar *king-sien* der Ming dynastie.

Er bestond reden dit graf te houden voor het oudste Chineesche graf dat te Batavia was bewaard gebleven.

Voor de aanduiding van een jaar naar hunne tijdrekening bezigen Chineezzen een cyclus van zestig combinaties van twee schriftteekens; *king-sien*, de 57^e combinatie, heeft gegolden o. a. voor de jaren 1561, 1621, 1681, 1741 enz. maar door de vermelding dat dit graf afkomstig was uit den tijd der Mingdynastie, welke wordt geacht in 1644 aan haar einde te zijn gekomen, kon in dit geval alleen het jaar 1621 in aanmerking komen.

Deze op zich zelve juiste redenering is evenwel door de Chineezzen te Batavia te schande gemaakt.

Eerst na jaren van strijd zijn de Tartaren er in geslaagd zich van Zuid-China meester te maken en de bevolking te dwingen zich er in te schikken dat de nationale Ming-dynastie door eene uitheemsche was verdrongen. Te Batavia gevestigde Chineezzen konden daarentegen ongestraft trouw blijven aan de oude dynastie en zoo laat zich verklaren dat het graf sub III op zijn steen vermeldt dat het dagteekent uit den tijd der Ming-dynastie hoewel het eerst eenige tientallen jaren later in gebruik is gesteld.

Van het bestaan van een «assistent-Kapitein Li» in de jaren 1619—1621 is uit geen enkel gegeven gebleken en evenmin van de afwezigheid buiten Batavia van Kapitein Bencon omstreeks dien tijd. In het laatst van 1680 of in het begin van 1681 is echter overleden de Luitenant der Chineezzen te Batavia Li Tsoeko, die den 10^{en} December 1680 zijn testament maakte (zie Res. 30 December 1695) en in wiens plaats bij Res. 12 Januari 1682 een opvolger is aangesteld. Blijkens zijn testament liet deze Luitenant na: zijne weduwe Tan Hiamtse, een adoptief zoon Li Giqua en vijf «erfgenamen tot de descendente linie behoorende». Twee van deze afstammelingen waren dochters, aan wie bij Res. 14 Juni 1686 transport naar China werd verleend in het belang van hare opvoeding; eene andere dochter Lie Tsonio was toen al lang de echtgenoot van Bencon's kleinzoon Go Equa (zie testament van Njai Inqua en de Res. van 1 April 1689); de overige descendenten zullen zoons zijn geweest (twee eigen zoons en één adoptief-zoon) en op den grafsteen worden inderdaad drie zoons als rouwdragers genoemd.

In Res. 20 Juni 1713 is sprake van de toen nog in leven zijnde «Tan Hiamtse, weduwe van den Chinees Lieutenant Li-tsoeko» en dat de in 1722 in het graf sub IV naast Bencon's weduwe begraven vrouw Li geboren Tan, deze weduwe is geweest, kan nauwelijks worden betwijfeld.

Dat aan het graf van den Luitenant Li Tsoeko (wiens posthume- of grafnaam King Tsoei zal zijn geweest) in 1681 eene plaats is gegeven naast dat van Bencon en bij gevolg ook zijne weduwe in 1722 naast Njai Inqua is begraven, vindt zijne verklaring in de nauwe betrekkingen welke blijkens het testament van Bencong's weduwe tusschen de families So en Li hebben bestaan. Zoo was Li Tsoeko eerst voogd en later de schoonvader van Bencon's kleinzoon Go Equa, die tevens de universeele erfgenaam was van Bencon's weduwe Njai Inqua, van zich zelve eveneens eene Li.

Of Luitenants der Chineezten te Batavia eertijds werden aangeduid als «hiap li Kapitan» (assistent-kapitein) is ons niet bekend; de Europeesche titel heeft in de ooren der Chineesche gemeente misschien barbaarsch geklonken en daar in 1678 voor het eerst een luitenant was aangesteld (die weldra door Li Tsoeko is opgevolgd) kunnen de Bataviasche Chineezten in 1681 met die titulatuur nog niet vertrouwd zijn geweest; populair is die Europeesche titel trouwens nooit bij hen geworden.

Alles te zamen genomen, vermeenen wij het graf sub III te mogen toeschrijven aan Luitenant Li Tsoeko, die daar is ter aarde besteld zestig jaren later dan volgens de letter van het grafschrift het geval was.

Is deze toeschrijving juist dan staat daardoor vast dat het graf van den eersten Kapitein So Bing Kong ook het oudste Chineesche graf is dat, voor zooveel tot nog toe bekend is, te Batavia is bewaard gebleven.

IV. Grootmoeder Li Tsing Ie geboren Tan —

begraven de achtste maand van het jaar *dziem ien* der periode Khong Hi (October 1722).

V. So Tiong —

begraven de 10e maand van het jaar *soet tsoe* (ca. Nov. 1708).

Dit zal het graf wezen van Bencon's kleinzoon So Go Equa, van wien bekend is dat hij 1 April 1689 nog in leven en toen weduwnaar was.

VI. So Sok Tsing geboren Li —

begraven den elfden dag van de tweede wintermaand van het jaar *kah tsoe* (16 December 1684).

Graf van Li Tsonio, dochter van den hiervoren besproken

Luitenant Li Tsoeko en echtgenoot van Bencon's kleinzoon So Go Equa, met wien zij elf jaren lang is gehuwd geweest. (Res. 1 April 1689).

Daar op haar grafsteen slechts één rouwdragende zoon wordt genoemd en op dien van haren vier en twintig jaren later overleden echtgenoot twee zoons als zoodanig staan vermeld, mag worden verondersteld dat de weduwnaar een tweeden zoon heeft gewonnen uit een volgende verbintenis. Thiau Hoei, een dezer rouwdragers, zal Souw [Thiau] Hoei zijn, de vader van So Bi Enko, die in 1758 heeft gezorgd dat de voorvaderlijke begraafplaats niet werd gesloopt.¹

Behalve in archiefstukken en op grafsteen, is nog een herinnering aan de Chineesche bewoners van Batavia in Bencon's tijd, bewaard gebleven in een gedenkpenning, dien de Chineesche burgerij in 1632 heeft vereerd aan den op vertrek staanden Gouverneur Generaal Specx. Waar die gouden gedachtenis is terecht gekomen, is niet kunnen worden nagegaan, alleen eene reproductie in zilver is ons bekend. Het lijkt onwaarschijnlijk dat bij Chineezzen het denkbeeld zou zijn opgekomen om de verdiensten van een Gouverneur-Generaal te eeren door de aanbidding van een plattegrond van de onder zijn bestuur uitgelegde stad. Ook is de penning stellig van Europeesche makelij geweest:² het latijnsche opschrift is onberispelijk weergegeven, het Chineesche is daarentegen misteekend en daardoor slechts ten deele verstaanbaar.³

¹ De graven onder V en VI vermeld, zijn „verdwenen”. (Mededeeling van den Heer H. H. Kan, d.d. Weltevreden, 22 Febr. 1922).

² Omtrent Frans Floriszn van Berckenrode, dien wij voor den vervaardiger houden (zie So Bing Kong (1917) bl. 367) meldt Resolutie 15 September A° 1627:

Frans Floris van Berckenrode van Delft, in 't lant gecomen met 't schip de Cameel A° 1625 voor Lantmeter à 16 gulden ter maent wert sijns bequaemheijts ende vlijticheijts halven in gemelten dienst gelijk mede ten respecte 't geseijde tractement hem tot onderhoudt van sijn familie te sober is valende, toegelecht te winnen een gagie van 36 gulden ter maent ingaende op dato dezes.

In het Bat. Dagregister wordt onder 19 Oct. 1628 (blz. 369) gesproken van „Mr. Franchois, lantmeetter”. — 17 Aug. 1634 werd hij met een opdracht van Batavia naar Bantam gezonden (Dagr. 1634, bl. 371).

³ Over de waarde van den penning als topografisch gegeven, zie Dr. J. Brandes. Een plattegrond van Batavia van 1632 (Tijdschrift Bat. Gen. XLIII (1901) bl. 249).

Eerepenning Gouv.-Gen. Specx, 1632.

Wel mag worden aangenomen dat Bencon aan het hoofd zal hebben gestaan van den stoet die het getuigenis hunner waardeering aan Specx zal hebben aangeboden.

In van Loon's Beschrijving der Nederlandsche historiepenningen dl. II (1726), bl. 207 wordt van dezen penning de volgende beschrijving gegeven:

De eene zyde verbeeldt Batavië, zyn vierhoekig slot gewoonlyk verblyf van den Hooggezaghebber, de voorgelege reê, en omleggende hoven. Op de andere zyde staat in de oude Chineesche taalmerken deeze Maleytsche zinspreuk:

De warme zon deelt haar licht van boven tot beneden toe; alzoo laat eene loflyke regeering haaren beroemden naam naa tot in 't vierhonderdste lid van haar geslachte.

Welke vertaaling my door den Heer Juliaan van Groenewegen, Veertigraad der stad Delft en Kassier der Oostindische Maatschappye ter kamere aldaar, van Batavië bezorgd is. Voorts leest men onder dezelve spreuk in de Latynsche taal dit opschrift:

In perpetuam gratitudinis memoriam, hoc munusculum nos cives Chinenses Bataviæ Lubenter Merito que obtulimus insigni heroi Jacobo Spexio, Indiarum Orientalium Generali, Patrono nostro observando anno 1632, ady 25. Novembris, Bataviæ.

Wy Chineesche burgers van Batavië hebben, tot een eeuwig gedenkteken onzer dankbaarheid. Gaarne en met recht aan den voortreffelyken held Jakob Speks, Opperlandvoogd der Oostindiën, onzen eerwaardigen beschermer, deeze kleyne gift, in 't jaar 1632. den 25. dag van slagتمااند te Batavië opgedraagen.

Hoe Bencon's medeburgers over hem hebben geoordeeld, is zelden aan het licht gekomen; dat niet alle vertegenwoordigers der Compagnie over zyn optreden tevreden waren, is daarentegen een enkele maal uitdrukkelijk vermeld gevonden: '

. . . nochtans hebben wij eenighe derzelver goederen dierder ende tot hooger prijs ingecoht als die in de Memorie van coopmanschappen staen (ende) UE. op Battavia mogelijk van een deel niet wetende Chineesen gelijck Cappⁿ Bencongh

ende anderen, werdt diets gemaect die hier connen ingecoht werden.

(Gouv. Putmans aan G. G. Specx 10 Maart 1630).

Chineezen klaagden over den grooten invloed van zekeren Chinees Peco op den Gouverneur van Formosa:

Bencon heeft dese saecke mede hart gesustineert maer [wij] bevinden sulcx oock al uijt haet te resulteren.

(Missive Reg. Batavia naar Taijoan dd. 26 Juli 1642).

Bij een voortgezet onderzoek van de papieren der Compagnie en vooral van hare notarieële nalatenschap, zal vermoedelijk menig bericht kunnen worden toegevoegd aan hetgeen tot nog toe omtrent Bencon is aangetroffen. Ook als die verwachting niet wordt vervuld, zal de eerste Kapitein der Chineezen te Batavia, ten opzichte van de op hem betrekking hebbende en bewaard gebleven gegevens, niet achterstaan bij Europeesche dienaren der Compagnie uit de 17e eeuw, wier afstammelingen daarentegen vaak zullen kunnen wenschen dat hunne nasporingen in de archieven der Compagnie even goede uitkomsten hadden opgeleverd als de onze welke toch «maar een Chinees» hebben gegolden.

Schets

van een gedeelte van de

Stad Batavia

tusschen 1620 en 1640,

met aanwijzing van eenige erven
bij So Bing Kong
in bezit of in gebruik.

Aanwijzingen.

- Perceel aan So Bing Kong door G.G. Coen afgestaan 7 Januari 1623.
- Woonhuis van So Bing Kong.
 - Chinees Eekje. 2 beliggende percelen.
 - St. Jacques Par.
- Perceel, in huur genomen door So Bing Kong, na zijn terugkeer van Formosa [Taywan].
- Erf in het bezit van So Bing Kong.
 - St. Herman Claesz Strijm
 - Chinees Perceel.
- Het Schoolgebouw en Vrouwenhof, in 1625 aan de Engelschen verkocht.

De loop der Grooten Rivier, 1633 rechtgelegd.

N.B. { 1ste Dwarsgracht, later Amsterdamsche gracht;
2de " " Groene gracht;
3de " " Leeuwinnegracht genaamd.